GJVL050006962018

દાખલ તારીખ	૨૦/૦૮/૨૦૧૮
નોંધ્યા તારીખ	૨૦/૦૮/૨૦૧૮
નિર્ણય તારીખ	૦૧/૦૮/૨૦૨૬
સમયગાળો	વર્ષ ૦૭ માસ ૧૧ દિવસ ૧૨

સત્યમેવ જયતે

–::નમૂનો–અ::–

ધરમપુરના મહેરબાન જ્યુડીશીયલ મેજીસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ કલાસ સાહેબશ્રીની કોર્ટમાં, મુ. ધરમપુર.

ચુકાદાની તારીખ : ૦૧/૦૮/૨૦૨૬

ફોજદારી કેસ નં. ૫૯૨/૨૦૧૮

ગુનાની કલમ	ઈ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)
પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નંબર	એમ. કેસ નં.૧/૨૦૧૮
પોલીસ સ્ટેશન	ધરમપુર પોલીસ સ્ટેશન
ફરિયાદપક્ષ	નામદાર સરકારશ્રી
રજૂઆત	એ.પી.પી.શ્રી બી.એસ.ભોયે
આરોપીપક્ષ	૧) ગુલાબભાઈ વજીરભાઈ ઠાકોર, વ્યવસાય– ખેતી, ઉ.વ. ૭૬, રહે. નાની ઢોલડુંગરી, દારી ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ. ૨) ઠાકોરભાઈ નેમાભાઈ ગરાસીયા, વ્યવસાય– ખેતી, ઉ.વ. ૫૫, રહે. વિરવલ, મંદિર ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ.

	૩) ચંપકભાઇ ઝીણાભાઇ પટેલ (મરણ), વ્યવસાય– ખેતી, ઉ.વ. ૫૮, રહે. વિરવલ, પટેલ ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ. ૪) કુલજીભાઇ ભીખાભાઇ પટેલ, વ્યવસાય– ખેતી, ઉ.વ. ૮૦, રહે. નાની ઢોલડુંગરી, દાદરી ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ.
રજૂઆત	વિ.વકીલશ્રી એસ.સી.પટેલ
–::નમૂનો–બ::–	
ગુનો બન્યા તારીખ	૨૨/૦૬/૨૦૦૭ થી આજ દિન સુધી
પ્રથમ માહિતી અહેવાલની તારીખ	૧૬/૦૪/૨૦૧૮
આખરી અહેવાલની તારીખ	૧૩/૦૮/૨૦૧૮
ચાર્જશીટ રજુ થયા તારીખ	૨૦/૦૮/૨૦૧૮
તહોમત ફરમાવ્યા તારીખ	૧૨/૧૦/૨૦૧૮
પુરાવાના સ્ટેજે આવ્યા તારીખ	૧૨/૧૦/૨૦૧૮
જજમેન્ટ/હુકમ ઉપર આવ્યા તારીખ	૨૦/૦૭/૨૦૨૬
જજમેન્ટ/હુકમની તારીખ	૦૧/૦૮/૨૦૨૬

::આરોપીની વિગત ::

અ નુ. નં.	આરોપીનું નામ	ધરપકડની તારીખ	જામીન મુક્ત	તહોમત	શું નિર્દોષ છોડયા	કરવામાં આવેલ	સુનાવણી દરમિયાન અટકાય નો

					/ સજા કરી	સજા	સમયગાળો ફો. કા. સંહિતા નીકલમ ૪૨૮ મુજબ
૧	ગુલાબ ભાઇ વજીરભાઇ ઠાકોર	૩/૮ /૧૮	–	ઇ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)	નિર્દોષ	–	–
૨	ઠાકોર ભાઇ નેમાભાઇ ગરાસીયા	૩/૮ /૧૮	–	ઇ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)	નિર્દોષ	–	–
૩	ચંપકભાઇ ઝીણા ભાઇ પટેલ	૩/૮ /૧૮	–	ઇ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)	નિર્દોષ	–	–
૪	કુલજી ભાઇ	૩/૮ /૧૮	–	ઇ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧,	નિર્દોષ	–	–

	ભીખા ભાઈ પટેલ			૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)			

::નમૂનો ક::

મૌખિક પુરાવા :–

અ. ફરિયાદપક્ષ તરફે મૌખિક પુરાવા :–

અનુ.	નામ	આંક
(૧)	પંચસાહેદ સુમનભાઇ ગમનભાઇ પટેલની જુબાની	૨૮
(૨)	પંચસાહેદ ચીમનભાઇ મોતીભાઇ પટેલની જુબાની	૩૩
(૩)	સાહેદ સુરેશભાઇ બાબુભાઇ પટેલની જુબાની	૪૩
(૪)	સાહેદ જશુભાઇ દશરૂભાઈની જુબાની	૫૧
(૫)	ત.ક.અ.શ્રી પ્રશાંત પોપટલાલ બ્રહ્મભટ્ટની જુબાની	૫૬

બ. બચાવપક્ષ તરફે મૌખિક પુરાવા :–

અનુક્રમ	નામ	પુરાવાનો પ્રકાર	આંક
–	–	–	–

ક. અદાલત ધ્વારા :–

અનુક્રમ	નામ	પુરાવાનો પ્રકાર	આંક
–	–	–	–

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

<u>દસ્તાવેજી પુરાવા :–</u>

અ. <u>ફરિયાદપક્ષ તરફે દસ્તાવેજી પુરાવા :–</u>

અનુ.	આંક	પુરાવાનું વર્ણન
(૧)	૩૨	ઠરાવબુક ગુનાના કામે કબજે કરવાની હોય તે બાબતનું પંચનામું
(૨)	૪૪	પી.ટી. આર.ની સર્ટીફાઈડ કોપી
(૩)	૪૫	ઓડીટ રીપોર્ટ રજીસ્ટર અનુસુચિ–૧૦ ની સર્ટીફાઈડ કોપી
(૪)	૪૬	ટ્રસ્ટનો ફેરફાર રીપોર્ટ જેની સાથે ટ્રસ્ટના સાધનિક કાગળો રજુ કરેલ તેની સર્ટીફાઈડ કોપી
(૫)	૪૭	તા.૦૪/૦૮/૨૦૧૧ ના રોજ ન્યાય પરચુરણ અરજી નં. ૦૪/૧૧ થી ટ્રસ્ટીઓએ ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરીમાં સાર્વજનિક ટ્રસ્ટમાં સુધારો કરવા અંગે આપેલી અરજીની સર્ટીફાઈડ કોપી
(૬)	૪૮	કેળવણી વિભાગ વિરવલના બંધારણની કોપી
(૭)	૫૭	ફોજદારી ઈન્કવાયરી નંબર– ૦૨/૨૦૧૮ થી નોંધાયેલ ઈન્કવાયરી
(૮)	૫૮	તા.૨૧/૫/૧૮ ના રોજ જા.નં.૧૦૦/૧૮ થી મહે. ચેરીટી કમિશ્નરશ્રી જાહેર ટ્રસ્ટોની નોંધણીની કચેરી વલસાડ ખાતે ગુનાના કામે માહિતી મળવા બાબતે કરેલ પત્ર
(૯)	૫૯	તા.૯/૭/૧૮ ના રોજ મદદનીશ ચેરીટી કમિશ્નર વલસાડ નાઓને રીપોર્ટ આપી નકલો મેળવવા બાબતે લખેલ પત્ર.
(૧૦)	૬૦	મદદનીશ ચેરીટી કમિશ્નરશ્રી વલસાડ નાઓ નકલ ફી

		પેટે રૂા.૧૦૫/– ભરાવેલા તેની રસીદ
(૧૧)	૬૧	તા.૯/૭/૧૮ ના રોજ વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળની કારોબારી અસલ ઠરાવબુક રજુ કરવા બાબતે લખેલ પત્ર
(૧૨)	૬૨	ફરિયાદી હાલની ફરિયાદના કામે અસલ ઠરાવબુકોની ખરી નકલ રજુ કરવા માંગતા હોય જે અનુસંધાને સોગંદનામું કરેલ, જે અસલ સોગંદનામું
(૧૩)	૬૩	તા.૯/૭/૧૮ ના રોજની ઠરાવબુક મળ્યા અંગેની રસીદ

બ. <u>બચાવપક્ષ તરફે દસ્તાવેજી પુરાવા :–</u>

અનુ ક્રમ	આંક	પુરાવાનું વર્ણન
–	–	–

ક. <u>અદાલત દ્વારા :–</u>

અનુ ક્રમ	આંક	પુરાવાનું વર્ણન
–	–	–

<u>ડ. સામગ્રીની વસ્તુઓ :–</u>

અનુ ક્રમ	આંક	પુરાવાનું વર્ણન
–	–	–

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

-:: ચુકાદો ::-

કેસની ટુંકી હકીકત :

(૧) ફરિયાદપક્ષના કેસની ટુંકમાં હકીકત એવી છે કે, આ કામના આરોપીઓએ ગુનાહિત કાવતરૂ રચી મોજે વિરવલ ગામ ખાતે આવેલ વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળમાં તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના રોજ આરોપી નં.૧ ની સર્વાનુમતે પ્રમુખ તરીકે વરણી કરવા બાબતેના ખોટા ઠરાવ કરી તથા જે ઠરાવ ખોટા હોવાનું જાણવા છતાં આરોપીઓએ ખોટા સોગંદનામા કરી તે ઠરાવ તથા સોગંદનામા ચેરીટી કમિશ્નર વલસાડ ખાતે રજુ કરી આરોપી નં.૧ નાઓ પ્રમુખ તરીકે, આરોપી નં.૩ મંત્રી તરીકે, આરોપી નં.૪ હિસાબનીશ તરીકે તથા આરોપી નં.૨ ખજાનચી તરીકે હોદ્દાઓ ધારણ કરી હાલ સુધીના જે પણ રીપોર્ટો જે તે કચેરીઓમાં આરોપી નં.૧ નાઓ પ્રમુખ ન હોવા છતાં પ્રમુખનો ખોટો હોદ્દો ધારણ કરી મંડળના પ્રમુખનો સિકકો મારી તેના ઉપર તેઓની સહીઓ કરી વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ સાથે ઠગાઈ કરી ગુનો કરેલ હોઈ તે બાબતનું ચાર્જશીટ પોલીસે અત્રેની કોર્ટમાં રજુ કરેલ છે.

ન્યાયિક કાર્યવાહી :

(૨) હાલના કામના આરોપીઓ વિરુદ્ધ અત્રેની અદાલતમાં ચાર્જશીટ દાખલ થતાં ફોજદારી કાર્યરિતી અધિનિયમ કલમ- ૧૯૦(૧)(ખ) આધારે આરોપીઓ વિરૂદ્ધ **ઈ.પી.કોડની કલમ- ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)** ના ગુનાની ઈન્સાફી કાર્યવાહી કરવા માટે કલમ- ૨૦૪ અન્વયે આરોપીઓને સમન્સ કાઢવામાં આવતા આરોપીઓ તેમના વિ.વ.શ્રી. મારફતે અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત થયેલા હતા. સી.આર.પી.સી. કલમ- ૨૦૭ માં ઠરાવેલ જોગવાઈ અનુસાર આરોપીઓને તેઓને બચાવ માટે પોલીસ

તપાસના કાગળોની નકલ વિના મૂલ્યે સોંપ્યાની ખાતરી કર્યા બાદ ઉપરોક્ત ગુના અન્વયેની સજાની જોગવાઇ ધ્યાને લેતાં ફોજદારી કાર્યરિતી અધિનિયમ ૧૯૭૩ ની કલમ–૨(એકસ) મુજબ વોરંટ ટ્રાયેબલ ગુનો હોય **આંક–પ** થી તહોમતનામું ફરમાવવામાં આવેલ છે અને આંક–૬ થી ૯ સુધી આરોપીઓનું નિવેદન નોંધતા તેઓની સામેના ગુનાનો ઈન્કાર કરેલ છે. જેથી સદરહું અધિનિયમની કલમ–૨૪૨ મુજબ ફરિયાદપક્ષનો પુરાવો નોંધેલ છે.

કલમ–૩૧૩ અન્વયે વિશેષ નિવેદન :

(૩) ત્યારબાદ ફરિયાદપક્ષનો પુરાવો પુરો થયા બાદ, આરોપીઓનું ફોજદારી કાર્યરિતી અધિનિયમની કલમ–૩૧૩ મુજબનું વિશેષ નિવેદન નોંધવામાં આવતા તેમાં આરોપીઓનો મુખ્યત્વે બચાવ ગુન્હાના ઈન્કારનો છે. આરોપીઓએ બચાવના સાહેદ તપાસેલ નથી કે સોગંદ ઉપર પુરાવો આપવાનું પસંદ કરેલ નથી. વધુમાં, તેઓએ વિશેષમાં એવી હકીકત જણાવેલ છે કે,''અમો નિર્દોષ છીએ. ટ્રસ્ટની કાર્યવાહી બંધારણ મુજબ થયેલ છે. ટ્રસ્ટને કોઈ નુકસાન થયેલ નથી. અમોએ કોઇ ગેરરિતી કરેલ નથી, ખોટા ઠરાવ કરેલ નથી, ખોટી જાહેરાત કરેલ નથી, ખોટું સોગંદનામું કરેલ નથી. અમારી સામે ચેરીટી કમિશ્નરે ટ્રસ્ટના વહીવટ બાબતે કે ગેરરિતી હોવાની કોઈ ફરિયાદ કરેલ નથી.''

દલીલ :

(૪) સદર કામે બંને પક્ષે દલીલો સાંભળવામાં આવેલ છે. ફરિયાદપક્ષ તરફે વિ.એ.પી.પી.શ્રી એ દલીલ કરેલ છે કે, આ કામના આરોપીઓએ ગુનાહિત કાવતરૂ રચી વિરવલ ગામ ખાતે આવેલ વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળમાં ખોટા સોગંદનામા કરી ઠરાવ તથા

સોગંદનામા ચેરીટી કમિશ્નર વલસાડ ખાતે રજુ કરી આરોપી નં.૧ નાઓ પ્રમુખ તરીકે, આરોપી નં.૩ મંત્રી તરીકે, આરોપી નં.૪ હિસાબનીશ તરીકે તથા આરોપી નં.૨ ખજાનચી તરીકે હોદ્દાઓ ધારણ કરી હાલ સુધીના જે પણ રીપોર્ટો જે તે કચેરીઓમાં આરોપી નં.૧ નાઓ પ્રમુખ ન હોવા છતાં પ્રમુખનો ખોટો હોદ્દો ધારણ કરી મંડળના પ્રમુખનો સિકકો મારી તેના ઉપર તેઓની સહીઓ કરી વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ સાથે ઠગાઇ કરી ઇ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી) મુજબનો ગુનો કરેલ હોય જે ગુનાની પુરવાર ફરિયાદપક્ષ શંકાથી પરે આરોપીઓ વિરૂદ્ધ કરી દીધેલ હોય સમાજમાં દાખલો બેસાડવા હાલના કામના આરોપીઓને વધુમાં વધુ સજા કરવાની અરજ ગુજારેલ છે.

તેઓની સામે બચાવપક્ષ દ્વારા આંક–૬૪ થી લેખિત દલીલો રજુ કરવામાં આવેલ છે, જેને રેકોર્ડેડ કરવામાં આવેલ છે અને તે અનુરૂપ જ બચાવપક્ષના વિ.વ.શ્રી એ મૌખિક દલીલો કરેલ છે.

ફરિયાદપક્ષના રજુ થયેલા પુરાવા ધ્યાને લેતાં કેસનો ન્યાયિક અંત આણવા નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે :

–// મુદ્દાઓ //–

(૧)	શું ફરિયાદપક્ષ નિ:શંકપણે પુરવાર કરે છે કે, આ કામના આરોપીઓએ ગુનાહિત કાવતરૂ રચી મોજે વિરવલ ગામ ખાતે આવેલ વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળમાં તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના રોજ આરોપી નં.૧ ની સર્વાનુમતે પ્રમુખ તરીકે વરણી કરવા બાબતેના ખોટા ઠરાવ કરી તથા જે ઠરાવ ખોટા હોવાનું જાણવા છતાં આરોપીઓએ ખોટા સોગંદનામા કરી તે ઠરાવ તથા સોગંદનામા ચેરીટી કમિશ્નર વલસાડ ખાતે રજુ કરી આરોપી નં.૧ નાઓ પ્રમુખ તરીકે, આરોપી નં.૩ મંત્રી તરીકે, આરોપી નં.૪

	હિસાબનીશ તરીકે તથા આરોપી નં.૨ ખજાનચી તરીકે હોદ્દાઓ ધારણ કરી હાલ સુધીના જે પણ રીપોર્ટો જે તે કચેરીઓમાં આરોપી નં.૧ નાઓ પ્રમુખ ન હોવા છતાં પ્રમુખનો ખોટો હોદ્દો ધારણ કરી મંડળના પ્રમુખનો સિકકો મારી તેના ઉપર તેઓની સહીઓ કરી વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ સાથે ઠગાઈ કરી ઈ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી) મુજબનો શિક્ષાપાત્ર ગુનો કરેલ છે ?
(૨)	શું હુકમ ?

(૫) ઉપરોકત મુદ્દાઓની કારણોમાં ચર્ચા કરી છે તે મુજબ નિર્ણય નીચે મુજબ છે.

૧	**નકારમાં**
૨	**આખરી હુકમ**

–:: કા ર ણો ::–

(૬) આ કામના વર્તમાન આરોપીઓ વિરુદ્ધ ફોજદારી કેસ છે, ત્યારે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત મુજબ ફરિયાદપક્ષે આરોપીઓ સામેનો કેસ નિઃશંકપણે પુરવાર કરવાનો રહે છે અને જ્યાં સુધી આરોપી સામે ગુનો સાબિત ના થાય ત્યાં સુધી તેઓ નિર્દોષ છે, તે રીતે અનુમાન કરવાનું રહે છે. વધુમાં ફરિયાદપક્ષ આરોપી સામે જે આક્ષેપ સાબિત કરવા માંગતા હોય તે ફરિયાદમાં સકારાત્મક પુરાવાથી શંકાથી પરે સાબિત કરવાના રહે છે.

આ કામે ફરિયાદપક્ષે આરોપી સામે **ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)** મુજબના ગુનાનો આક્ષેપ મુકવામાં આવેલ છે અને જે ગુનાના કાયદાકીય આવશ્યક તત્વોને ધ્યાને લેવામાં આવે તો તે ક્યારે અને કેવી રીતે બને તેની ચર્ચા કરું તો તે નીચે મુજબ છે;

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૧૮૧, ખોટું નિવેદન આપવાના ગુનાને સંબોધન આપે છે :–

જાહેર સેવક અથવા કાયદા દ્વારા આવા શપથ લેવા માટે અધિકૃત કોઈપણ વ્યકિતને શપથ અથવા પ્રતિજ્ઞા હેઠળ ખોટું નિવેદન આપવાના ગુનાને સંબોધિત કરે છે. જો કોઇ વ્યકિત કાયદેસર રીતે સત્ય કહેવા માટે શપથથી બંધાયેલ હોય અને જાણી જોઇને ખોટી માહિતી પૂરી પાડે, તો તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની જેલની સજા થઇ શકે છે અને દંડ પણ થઇ શકે છે.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૧૯૨, ખોટા પુરાવા બનાવવા અંગે :–

તે કોઈપણ વ્યકિતને દંડ કરે છે જે ઈરાદાપૂર્વક ખોટા સંજોગો બનાવે છે. રેકર્ડસ/ઇલેકટ્રોનિક રેકર્ડસમાં ખોટી એન્ટ્રી કરે છે, અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહી, જાહેર સેવક અથવા મધ્યસ્થી ગેરમાર્ગે દોરવાના ઈરાદાથી ખોટા નિવેદનો ધરાવતા દસ્તાવેજોનો મુસદ્દો બનાવે છે. જો ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબકકામાં ખોટા પુરાવાનો ઉપયોગ કરવા માટે બનાવટી બનાવવામાં આવે, તો ગુનેગારને ૭ વર્ષ સુધીની કેદ અને દંડની સજા થઇ શકે છે.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૧૯૬, ખોટા પુરાવાઓનો ઉપયોગ કરવા બાબતે :–

તે જણાવે છે કે, જે કોઈપણ બનાવટી અથવા ખોટા પુરાવાનો ઉપયોગ કરે છે અથવા તેનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે, તે જાણીને કે તે ખોટા છે, તેને બરાબર એવી જ સજા કરવામાં આવશે જેમ કે તેણે પોતે ખોટા પુરાવા આપ્યા હોય અથવા બનાવટી બનાવ્યા હોય. તેની સજા કલમ–૧૯૧/૧૯૨ સાથે સુસંગત હોવાથી, જો ન્યાયિક તબકકામાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો, તેને ૭ વર્ષ

સુધીની કેદ અને દંડ થઇ શકે છે, અથવા અન્ય કેસોમાં ૩ વર્ષ સુધીની સજા થઇ શકે છે.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૨૦૦, ખોટી ઘોષણાને સાચી હોવા છતાં તેને ખોટી ગણાવીને ભ્રષ્ટાચારથી ઉપયોગ કરવાના ગુના સાથે વ્યવહાર કરે છે :–

આ કાયદા હેઠળ જે કોઇ ખોટી ઘોષણાનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે– તે જાણીને કે તેમાં કોઇપણ મહત્વપૂર્ણ મુદ્દા પર ખોટી માહિતી છે– તેને એવી સજા કરવામાં આવશે જાણે કે, તેણે ખોટા પુરાવા આપ્યા હોય. આ સજા ખોટા પુરાવા આપવા બદલ સમાન છે (જે કોર્ટ અને સંદર્ભના આધારે ૩ થી ૭ વર્ષ સુધીની કેદ અને દંડ થઇ શકે છે.)

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૪૧૬, દેખાવ દ્વારા છેતરપિંડીને વ્યાખ્યાચિત કરે છે :–

તે ત્યારે થાય છે જયારે કોઇ વ્યકિત બીજા વ્યકિત હોવાનો ડોળ કરીને, જાણી જોઇને એક વ્યકિતને બીજા વ્યકિત તરીકે બદલીને, અથવા ખોટી રીતે એવું રજુ કરીને કે તે અથવા કોઇ અન્ય વ્યકિત ખરેખર તે વ્યકિત છે તેવું રજુ કરીને છેતરપિંડી કરે છે. આ ગુનો લાગુ પડે છે, પછી ભલે તે વ્યકિત વાસ્તવિક હોય કે કાલ્પનિક. તેમાં ૩ વર્ષ સુધીની કેદ, દંડ અથવા બંને થઇ શકે છે.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૪૬૩, બનાવટીના ગુનાને વ્યાખ્યાચિત કરે છે :–

તે જણાવે છે કે, જે કોઇ ખોટો દસ્તાવેજ, ખોટો ઇલેકટ્રોનિક રેકર્ડ, અથવા તેનો કોઇપણ ભાગ બનાવે છે, છેતરપિંડી કરવા અથવા અન્ય વ્યકિત અથવા જનતાને નુકસાન પહોંચાડવાના હેતુથી, તે

બનાવટી કરે છે. આ ગુનાની સજા ઇ.પી.કોડની કલમ– ૪૬૫ માં નિર્ધારિત છે. બનાવટી બનાવવાના ગુનામાં દોષિત ઠરેલી વ્યકિતને ૩ વર્ષ સુધીની કેદ, દંડ અથવા બંને થઈ શકે છે.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૪૭૧, નકલી દસ્તાવેજ અથવા ઈલેકટ્રોનિક રેકર્ડને અસલી તરીકે વાપરવા બાબત :–

તે જણાવે છે કે, જો તમે અપ્રમાણિકપણે અથવા કપટપૂર્વક એવા દસ્તાવેજનો ઉપયોગ કરો છો જેને તમે જાણો છો અથવા માનવાનું કારણ છે કે તે બનાવટી છે, તો તમને એવી સજા કરવામાં આવશે જાણે તમે તેને જાતે બનાવટી બનાવ્યો હોય. આ દંડ ચોકકસ પ્રકારની બનાવટી બનાવટ માટે સજા જેટલો જ છે. સામાન્ય બનાવટી બનાવટ માટે, આનો અર્થ ૨ વર્ષ સુધીની જેલ, દંડ અથવા બંને થઈ શકે છે. જો બનાવટી બનાવટમાં ''મૂલ્યવાન જામીનગીરી'' (દા.ત.– મિલકતના દસ્તાવેજો, પ્રોમિસરી નોટ્સ) નો સમાવેશ થાય છે, તો દંડ ૧૦ વર્ષ અથવા તો આજીવન કેદ સુધી પણ લંબાવી શકાય છે.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ–૧૨૦(બી), ગુનાહિત કાવતરા માટે સજા બાબત :–

જે ગેરકાયદેસર કૃત્ય કરવા અથવા ગેરકાયદેસર માધ્યમથી કાયદેસર કૃત્ય પ્રાપ્ત કરવા માટે બે અથવા વધુ લોકો વચ્ચેના કરાર તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે. ગુના માટે સંમતિ આપવાની ક્રિયા જ સજાપાત્ર છે. ભલે ગુનો પોતે જ આખરે આચરવામાં ન આવ્યો હોય. ૬ મહિના સુધીની કેદ, દંડ અથવા બંનેની સજાની જોગવાઈ છે.

(૭) ઉપરોકત મુદ્દા સંબંધિત ફરિયાદપક્ષ ધ્વારા રજુ કરવામાં આવેલ પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરતા પહેલાં પુરાવાના મૂલ્યાંકન શબ્દની

અસરકારક કાનૂની છણાવટ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની ત્રીજી આવૃતિના પાના નં.૭૩ ઉપર ઓથર માનનીય શ્રી બી.એન. જાની ધ્વારા કરવામાં આવેલ છે અત્રે ટાંકવી આવશ્યક જણાતી હોય જે નીચે મુજબ ટાંકેલ છે :

> ''પુરાવાનું મૂલ્યાંકન શબ્દ પ્રયોગ કયાંય વ્યાખ્યાબધ્ધ કરવામાં આવ્યો નથી. એ માટે કોઈપણ કાનુની સમપ્રિત નિયમો નથી. કારણ કે, પુરાવાનું મૂલ્યાંકન એક ભાવાત્મક પ્રક્રિયા છે. આ શબ્દ આ અધિનિયમ ન હોવા છતાં પણ વ્યવહારિક રીતે પ્રચલિત છે. જયારે પુરાવાના મૂલ્યાંકન વિશે ચર્ચા કરવામાં આવે ત્યારે આ અધિનિયમની કલમ–૩ એટલે આ કલમનો ભાગ સમજવામાં આવે છે. કારણ કે, સાબિત તથા નાસાબિત શબ્દો વ્યાખ્યાબધ્ધ કરવામાં આવ્યા છે. કોઈ હકીકતનું અસ્તિત્વ એ અનઅસ્તિત્વ સાબિત માનવું તે મૂલ્યાંકનનો ભાગ છે.''

આમ, પુરાવાના મૂલ્યાંકન સંબંધિત કાનુની જોગવાઇ લક્ષમાં લેતાં આરોપી સામેનો આક્ષેપિત ગુનો ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજુ કરવામાં આવેલ પુરાવા દ્વારા સાબિત થયેલ હોય તો આરોપીના ગુનાહિત કૃત્યો બદલ કસુરવાન ઠેરવી શકાય. અગર આરોપી સામેનો આક્ષેપિત ગુનો ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજુ કરવામાં આવેલ પુરાવા દ્વારા સાબિત થયેલ ન હોય તો આરોપીને કસુરવાન ઠેરવી શકાય નહી. આમ, ફરિયાદપક્ષના પુરાવા પરથી આક્ષેપિત ગુનો સાબિત કરે નાસાબિત થયેલાની પ્રક્રિયા એ પુરાવાના મૂલ્યાંકનનો ભાગ છે.

(૮) સદર કામે ફરિયાદપક્ષે આંક–૨૮ થી પંચસાહેદ સુમનભાઇ ગમનભાઇ પટેલની જુબાની નોંધાયેલ છે. તેઓએ પોતાની

સરતપાસમાં જણાવેલ છે કે,''અમોને આજથી ત્રણેક વર્ષ અગાઉ ધરમપુર પો.સ્ટે. માં બોલાવેલા. ત્યાં ફરિયાદી બાબુભાઈ છોટુભાઈ દેસાઈ નાઓ હાજર હતા. ત્યાં અમોને વિરવલ હાઈસ્કુલની ઠરાવબુક લાવેલ તે અમોને બતાડેલ. જે બુકમાં જોતાં તેમાં ઠરાવો હતા અને બાકીના પાના કોરા હતા અને કોરા પેજ પછી લખેલા પેજ હતા. તે સિવાય બીજું અમોને કંઈ યાદ નથી. મને આજ રોજ વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ, ધરમપુર, જિ. વલસાડની કારોબારી ઠરાવબુક આજ રોજ બતાવવામાં આવે છે. જે જોઈને કહું છું કે, તે ઠરાવબુક અમોના રૂબરૂ ફરિયાદીએ રજુ કરેલ. જેના કુલ પાના ૧૨૪ છે. જે ઝેરોક્ષ છે. મને મુદ્દામાલ પાવતી નં- ૭૦ આર્ટીકલ- ૧/૨૦૨૩ વાળી કારોબારી ઠરાવબુક ૧ બતાવવામાં આવે છે જે જોઈને કહું છું કે, પાના નં.- ૧ થી ૧૨૪ પાનીબુક છે અને પાના ઉપર વિરવલ વિભાગ કેળવી મંડળનો ગોળ સિકકો મારેલ છે અને તેના ઉપર પેજ નંબર લખવામાં આવેલ છે. આ ઠરાવબુક મને બતાવવામાં આવેલ હતી પરંતુ ઠરાવબુક વંચાવવામાં આવેલ નહી અને આ ઠરાવબુકમાં અમૂક પેજ કોરા હતા અને અમૂક પેજ લખેલ હતા તેવું મને બતાવવામાં આવેલ હતું. આ ઠરાવબુક બતાવવામાં આવે છે તે જોઈને કહું છું કે, ઠરાવબુકમાં ચેરીટી કમિશ્નરમાં જે ઠરાવ નં.-૨ થી ઠરાવ નં-૭ તા.૨૨/૬/૨૦૦૭ ના રોજ રજુ કરેલ છે તેની કોઈપણ જાતની નોંધ કે લખાણ આ ઠરાવબુકમાં નથી અને આ ઠરાવબુક અમારી સમક્ષ ફરિયાદએ રજુ કરેલ હતી અને જે અંગેનું પંચનામું અમારી રૂબરૂ કરવામાં આવેલ હતું અને અમારી અને સાથે ચીમનભાઈ મોતીભાઈ પટેલના બીજા પંચ તરીકે હતા અને તેમાં અમોએ સહી કરેલી જે અસલ પંચનામું અમોને બતાવવામાં આવે છે તે જોઈને કહું છું કે પંચ નં.-૨ તરીકે મારી સહી છે, જે ઓળખી બતાવું છું. જે આંક- ૩૨ થી રજુ છે.''

ત્યારબાદ સદરહું પંચસાહેદે આરોપી તરફે વિ.વકીલશ્રી દ્વારા

લેવાયેલ ઉલટતપાસમાં એ હકીકતો સ્વીકારેલ છે કે,'' મે તૈયાર લખેલ પંચનામામાં સહી કરેલી. અમોએ કોઇ હકીકત પોલીસને લખાવેલ નહી. તે સિવાય બીજી કોઇ પંચનામાની અમોને જાતમાહિતી નથી.''

(૯) સદર કામે ફરિયાદપક્ષે આંક–૩૩ થી પંચસાહેદ ચીમનભાઇ મોતીભાઇ પટેલની જુબાની નોંધાયેલ છે. તેઓએ પોતાની સરતપાસમાં જણાવેલ છે કે,'' આજથી પાંચ–છ વર્ષ અગાઉ ધરમપુર પોલીસ સ્ટેશન અમોને બોલાવેલ હતા અને અમારી સાથે સુમનભાઈ હાજર હતા. ફરિયાદી બાબુભાઈ છોટુભાઈ પટેલ જેઓ વિરવલ હાઈસ્કુલના આચાર્ય હતા, તેઓએ ગુલાબભાઈ વિજયભાઈ વિગેરે નાઓ ઉપર ફરિયાદ કરેલ હતી જે કામે પોલીસવાળાએ અમોને વિરવલ હાઈસ્કુલના ચોપડાઓ પંચનામાની વિગતે કબજે કરવાના હોઈ પંચમાં રહેવા માટે પોલીસ સ્ટેશન ગયેલ હતા અને અમોને પોલીસના માણસોએ ઠરાવબુક બતાવેલ હતી જે ઠરાવબુક વિરવલ કેળવણી મંડળની હતી. અમો આજ રોજ વિરવલ હાઈસ્કુલની ઠરાવબુક લાવેલ તે અમોને બતાવવામાં આવે છે. જે બુકમાં જોતાં તેમાં ઠરાવો હતા અને બાકીના પાના કોરા હતા અને કોરા પેજ પછી લખેલા પેજ હતા. તે સિવાય બીજું અમોને કંઈ યાદ નથી. મને આજ રોજ વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ, ધરમપુર, જિ. વલસાડની કારોબારી ઠરાવબુક આજ રોજ બતાવવામાં આવે છે. જે જોઈને કહું છું કે, તે ઠરાવબુક અમોના રૂબરૂ ફરિયાદીએ રજુ કરેલ. જેના કુલ પાના ૧૨૪ છે. આંક– ૩૨ વાળી મુદ્દામાલ પાવતી નં.– ૭૦ આર્ટીકલ – ૧/૨૦૨૩ વાળી કારોબારી ઠરાવબુક ૧ બતાવવામાં આવે છે જે જોઈને કહું છું કે, પાના નં.– ૧ થી ૧૨૪ પાનીબુક છે અને પાના ઉપર વિરવલ વિભાગ કેળવી મંડળનો ગોળ સિકકો મારેલ છે અને તેના ઉપર પેજ નંબર લખવામાં આવેલ છે. આ ઠરાવબુક મને

બતાવવામાં આવેલ હતી પરંતુ ઠરાવબુક વંચાવવામાં આવેલ નહી. આ ઠરાવબુકમાં અમૂક પેજ કોરા હતા અને અમૂક પેજ લખેલ હતા તેવું મને બતાવવામાં આવેલ હતું. આ ઠરાવબુક બતાવવામાં આવે છે તે જોઈને કહું છું કે, ઠરાવબુકમાં ચેરીટી કમિશ્નરમાં જે ઠરાવ નં.– ૨ થી ઠરાવ નં.– ૭ તા.૨૨/૬/૨૦૦૭ ના રોજ રજુ કરેલ છે તેની કોઈપણ જાતની નોંધ કે લખાણ આ ઠરાવબુકમાં નથી અને આ ઠરાવબુક અમારી સમક્ષ ફરિયાદએ રજુ કરેલ હતી અને જે અંગેનું પંચનામુ અમારી રૂબરૂ કરવામાં આવેલ હતું અને અમારી અને સાથે ચીમનભાઈ મોતીભાઈ પટેલના બીજા પંચ તરીકે હતા અને તેમાં અમોએ સહી કરેલી, જે અસલ પંચનામું અમોને બતાવવામાં આવે છે તે જોઈને કહું છું કે પંચ નં.– ૨ તરીકે મારી સહી છે, જે ઓળખી બતાવું છું.''

ત્યારબાદ સદરહું પંચસાહેદે આરોપી તરફે વિ.વકીલશ્રી દ્વારા લેવાયેલ ઉલટતપાસમાં એ હકીકતો સ્વીકારેલ છે કે,''પોલીસે એક લખાણ તૈયાર કરેલ હતું અને તેમાં મે સહી કરેલ હતી. અમોએ કોઇ હકીકત પોલીસને લખાવેલ નથી. પોલીસ પાસે એક લખેલ કાગળ હતું તેમાં મે સહી કરેલ હતી. ઠરાવબુક કબજે કરવામાં આવેલ હતી. તે સિવાયની બીજી કોઇ અમોને જાતમાહિતી નથી.''

(૧૦) સદર કામે ફરિયાદપક્ષે આંક–૪૩ થી સાહેદ સુરેશભાઇ બાબુભાઇ પટેલની જુબાની નોંધાયેલ છે. તેઓએ પોતાની સરતપાસમાં જણાવેલ છે કે,''બનાવના અરસામાં અમો સુરત મુકામે અધિક્ષક સંયુકત ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરીમાં નોકરી પર હાજર હતા અને વલસાડ મુકામે સને જૂન– ૨૦૨૧ થી જૂન– ૨૦૨૨ ની સાલમાં ઈન્ચાર્જ અધિક્ષક વલસાડ તરીકે હાજર હતા. અમારી ચેરીટી કમિશ્નરની ઓફિસમાં વીરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ, વીરવલ, તા.

ધરમપુરમાં ટ્રસ્ટ નં. ઈ/૩૮૨/વલસાડથી ટ્રસ્ટની નોંધણી થયેલ હતી. જેની નોંધણી પી.ટી.આર. પર નોંધાયેલ હતી. જે પી. ટી.આર. અમો આ કામે રજુ કરીએ છીએ. જે પી.ટી. આર. અમારી સાથેના સહકર્મી નવનીત એમ. પટેલ નાઓએ જે તે સમયે સર્ટીફાઈડ કોપી ઈસ્યુ કરેલી. જે આંક– ૪૪ થી રજુ છે. અમારી ઓફિસ દ્વારા અમારી સાથેના સહકર્મી નવનીત એમ. પટેલ નાઓએ ઓડીટ રીપોર્ટ રજીસ્ટર અનુસુચિ–૧૦ ની કોપી સર્ટીફાઈડ ઈસ્યુ કરેલી. જેમાં પણ તેમની સહી છે. જે હું ઓળખું છું. જે આંક– ૪૫ થી રજુ છે. સદર ટ્રસ્ટનો ફેરફાર રીપોર્ટ પણ સોગંદનામા સાથે ટ્રસ્ટીઓએ અમારી કચેરીમાં રજુ કરેલો. જેની સાથે તેમની ટ્રસ્ટના સાધનિક કાગળો પણ રજુ કરેલા. અમારી સાથેના સહકર્મી નવનીત એમ. પટેલ નાઓએ જેની કોપી સર્ટીફાઈડ ઈસ્યુ કરેલી. જેમાં પણ તેમની સહી છે. જે હું ઓળખું છું. જે આંક– ૪૬ થી રજુ છે. તા.૦૪/૦૮/૨૦૧૧ ના રોજ ન્યાય પરચુરણ અરજી નં. ૦૪/૧૧ થી ટ્રસ્ટીઓએ અમારી કચેરીમાં સાર્વજનિક ટ્રસ્ટમાં સુધારો કરવા અંગે આપેલી. અમારી સાથેના સહકર્મી નવનીત એમ. પટેલ નાઓએ જેની કોપી સર્ટીફાઈડ ઈસ્યુ કરેલી. જેમાં પણ તેમની સહી છે, જે હું ઓળખું છું. જે આંક–૪૭ થી રજુ છે. કેળવણી વિભાગ વીરવલ નાઓએ તેઓનું બંધારણ અમારી કચેરીમાં જે તે સમયે રજુ કરેલું. જેની કોપી અમારી સાથેના સહકર્મી નવનીત એમ. પટેલ નાઓએ ઈસ્યુ કરેલી. જેમાં પણ તેમની સહી છે, જે હું ઓળખું છું. જે આંક– ૪૮ થી રજુ છે. આમ, સદર વીરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ, વીરવલ, તા. ધરમપુરનું ઈ/૩૮૨/ વલસાડના સાર્વજનિક ટ્રસ્ટ તરીકે અમારી કચેરીમાં નોંધણી થયેલ હતી અને તેના ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા જે પણ દસ્તાવેજી પુરાવા તેમજ ટ્રસ્ટને લગતા અન્ય દસ્તાવેજો રજુ કરેલા તે અમારી કચેરી દ્વારા સર્ટીફાઈડ કોપી જે તે સમયે પો.સ.ઈ. પી.પી. બ્રહમભટ્ટ નાઓએ સર્ટીફાઈડ કોપીની માંગણી કરેલી તેના આધારે અમારી કચેરી દ્વારા ઉપરોકત

જણાવેલ દસ્તાવેજો આપવામાં આવેલ હતા.''

ત્યારબાદ સદરહું સાહેદે આરોપી તરફે વિ.વકીલશ્રી દ્વારા લેવાયેલ ઉલટતપાસમાં એ હકીકતો સ્વીકારેલ છે કે,'' કાગળો રજુ કર્યા સિવાય અમોને કોઇ જાતમાહિતી નથી. કહેવાતા ખોટા ઠરાવ બાબતે અમારી કચેરી દ્વારા કોઇ ફરિયાદ કરવામાં આવેલ નથી.''

(૧૧) સદર કામે ફરિયાદપક્ષે આંક–૫૧ થી સાહેદ જશુભાઇ દશરૂભાઇની જુબાની નોંધાયેલ છે. તેઓએ પોતાની સરતપાસમાં જણાવેલ છે કે,'' તા.૧૬/૦૪/૧૮ ના રોજ અમો ધરમપુર પો.સ્ટે. પી.એસ.ઓ. તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. પી.એસ.આઈ. તરીકે પી.પી. બ્રહમભટ્ટ સાહેબ નાઓએ એક લેખિતમાં ફરિયાદ આપતા જે આઈ.પી.સી. કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી) મુજબની ફરિયાદ જે એમ. કેસ નામ. કોર્ટ તરફથી આવતા ગુનો દાખલ કરી આગળની તપાસ પી.એસ.આઈ. શ્રી પી.પી. બ્રહમભટ્ટ સાહેબ નાઓને સુપ્રત કરેલી. અમોને એમ. કેસના કામે રજુ થયેલી આંક– ૧ વાળી ફરિયાદ બતાવવામાં આવે છે તે જોઈને કહું છું કે તેમાં જે તે સમયે ફરિયાદી બાબુભાઈ છોટુભાઈ દેસાઈ નાઓએ સહી કરેલી, તે ફરિયાદ અમોને આપતા અમોએ રજીસ્ટર કરેલી.''

ત્યારબાદ ઉપરોકત સાહેદે આરોપી તરફે વિ.વકીલશ્રી દ્વારા લેવાયેલ ઉલટતપાસમાં એ હકીકતો સ્વીકારેલ છે કે,'' ફરિયાદીએ મારી રૂબરૂમાં કોઇ ફરિયાદ આપેલી હોય એવું બનેલ નથી, મે માત્ર લેખિત ફરિયાદનો ઉતારો કરેલો છે. મારે આ ફરિયાદ બાબતે કોઇ તપાસ કરવાની થયેલી નથી. અમોએ કોઈપણ સાહેદના નિવેદન લીધેલ નથી. લેખિત ફરિયાદ ઉતારો કરતી વખતે અમોએ ફરિયાદીનું કોઇ વિશેષ નિવેદન લીધેલ નથી.''

(૧૨) ફરિયાદપક્ષે આંક–૫૬ થી ત.ક.અ.શ્રી પ્રશાંત પોપટલાલ બ્રહ્મભટ્ટની જુબાની નોંધાયેલ છે. તેઓએ પોતાની સરતપાસમાં જણાવેલ છે કે,'' સને ૨૦૧૮ માં અમો ધરમપુર પો.સ.ઈ. તરીકે ફરજ બજાવતા હતા તે દરમિયાન તા.૧૩/૪/૧૮ ના રોજ પ્રિન્સીપાલ સીવીલ જજ અને જે.એમ.એફ.સી. ધરમપુર, જિ. વલસાડ તરફથી જા.નં. ૩૫૫/ ૨૦૧૮, તા.૧૩/૪/૧૮ થી પત્ર મળેલ. જે પત્ર દ્વારા ફોજદારી ઈન્કવાયરી નંબર– ૦૨/૨૦૧૮ થી નોંધાયેલ ઈન્કવાયરી તપાસ અર્થે અમારી તરફ કરેલ. જે આ કામે આંક– ૫૭ થી રજુ છે. ત્યારબાદ અમોએ ફરિયાદી બાબુભાઈ છોટુભાઈ દેસાઈ નાઓને બોલાવી તેમનું ઈન્કવાયરીના કામે નિવેદન મેળવી તેમની ફરિયાદ લીધેલી, જે ધરમપુર પો.સ્ટે. એમ.કેસ નંબર–૧/૧૮, તા.૧૬/૪/૧૮ થી ઈ.પી.કોડની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી) મુજબ ગુનો રજીસ્ટર કરેલો. સદર ઈન્કવાયરી રીપોર્ટ સાથે અમોને સદર ટ્રસ્ટને લગતા ડોક્યુમેન્ટસ પણ મળેલા. આમ સદર કામની તપાસ અમોને મળતા અમોએ પ્રથમ સાહેદ મનુભાઈ ચુનીલાલ ધાડીયાનું નિવેદન લીધેલ છે. તા.૨૧/૫/૧૮ ના રોજ જા.નં.૧૦૦/૧૮ થી મહે. ચેરીટી કમિશ્નરશ્રી જાહેર ટ્રસ્ટોની નોંધણીની કચેરી વલસાડ ખાતે ગુનાના કામે માહિતી મળવા બાબતે પત્ર તૈયાર કરી અમારી સહીથી મોકલેલ. જે પત્ર આ કામે આંક–૫૮ થી રજુ છે. જે અનુસંધાને માહિતી ન આવતા અમોએ તા.૯/૭/૧૮ ના રોજ મદદનીશ ચેરીટી કમિશ્નર વલસાડ નાઓને રીપોર્ટ આપી નકલો મેળવવા બાબતે પત્ર લખેલ. જે આ કામે આંક– ૫૯ થી રજુ છે. જે અનુસંધાને અમોને મદદનીશ ચેરીટી કમિશ્નરશ્રી વલસાડ નાઓ નકલ ફી પેટે રૂા.૧૦૫/– ભરાવેલા. તેની રસીદ આ કામે આંક– ૬૦ થી રજુ છે. અમોને ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરી દ્વારા કુલ ૭૧ કાગળો ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરી દ્વારા સર્ટીફાઈડ કોપી આપવામાં આવેલી જે અમોએ સદર કામે સામેલ

રાખેલા. ત્યારબાદ અમોએ ફરિયાદી તેમજ પ્રમુખશ્રી વીરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ, વીરવલ નાઓને તા.૯/૭/૧૮ ના રોજ વીરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળની કારોબારી અસલ ઠરાવબુક રજુ કરવા બાબતે પત્ર લખેલો. જે પત્ર આ કામે આંક– ૬૧ થી રજુ છે. જે અનુસંધાને બાબુભાઈ છોટુભાઈ દેસાઈ નાઓએ રૂા.૨૦/– ના સ્ટેમ્પ ઉપર નોટરી રૂબરૂ એક સોગંદનામું કરીને તેમણે જણાવેલ કે, અસલ ઠરાવબુકની અમારે સદર ટ્રસ્ટના અને કાર્યવાહીના કામે વહીવટમાં જરૂર હોય અને હાલની ફરિયાદની આખરી સુનવણી તથા નિકાલમાં લાંબો સમય લાગે તે સ્વાભાવિક છે જે સંજોગોમાં હાલની તપાસના કામે અસલ ઠરાવબુકો રજુ કરવાથી ઉપરોકત કાર્યવાહીમાં મુશ્કેલી ઉભી થાય એમ છે. જે હકીકતોને ધ્યાનમાં લઈને અમો ફરિયાદી હાલની ફરિયાદના કામે અસલ ઠરાવબુકોની ખરી નકલ રજુ કરવા માંગીએ છીએ. જે અનુસંધાને સોગંદનામું કરી અમોને સુપ્રત કરેલ, જે અસલ સોગંદનામું આ કામે આંક– ૬૨ થી રજુ છે. આ કામે અમોને ઠરાવબુકની સર્ટીફાઈડ કોપી પેજ નં.૧ થી ૧૨૩ પાનાની સર્ટીફાઈડ કોપી આપેલી જે અમોએ આ કામે સામેલ રાખેલ અને આ કામના ફરિયાદીએ અમારી પાસે આ ઠરાવબુક બાબતે રસીદની માંગણી કરતા અમોએ તેઓને ઠરાવબુક મળ્યા અંગેની રસીદ તા.૯/૭/૧૮ ના રોજ મારા હોદ્ધાનો સિકકો તેમજ સહી કરીને આપેલી, જે રસીદ આ કામે આંક– ૬૩ થી રજુ છે. ત્યારબાદ અમોએ આ કામના આરોપીઓને સી.આર.પી.સી. ની કલમ–૪૧(૧)એ મુજબની નોટીસ મોકલેલી. આ કામના તમામ આરોપીઓના નિવેદનો લીધેલા. અમોએ સદર કામે ઠરાવબુક કબજે કર્યા અંગેનું પંચનામું પણ કરેલ. આ કામના આરોપીઓ સામે પુરતા પુરાવા જણાઈ આવતા અમોએ તેમના વિરૂદ્ધમાં ચાર્જશીટ દાખલ કરેલી.''

ત્યારબાદ સદરહું ત.ક.અ.શ્રી એ આરોપી તરફે વિ.વકીલશ્રી દ્ધારા લેવાયેલ ઉલટતપાસમાં એ હકીકતો સ્વીકારેલ છે કે,'' ફરિયાદી

બાબુભાઈની પ્રમુખ તરીકેની વરણી/નિમણૂક સને ૨૦૧૬ માં થયેલી. ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૬ દરમિયાન ટ્રસ્ટના પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ તથા કારોબારી સમિતીના સભ્યો કોણ હતા તે બાબતે કોઈ તપાસ કરેલ નથી. હાલની ફરિયાદ ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૬ દરમિયાનના ઠરાવો અંગેની છે. આરોપી ગુલાબભાઈ વજીરભાઈએ ચેરીટી કમિશ્નરને ૨૦૦૬–૦૭ થી ૨૦૧૬ દરમિયાન પત્ર વ્યવહાર કરેલો તેની નકલો મને તપાસના કામે ચેરીટી કમિશ્નર તરફથી મળેલી છે. ખંડુભાઈ નેમાભાઈ દેસાઈ તા.૧૪/૧૨/૨૦૦૫ ના રોજ અવસાન પામેલ ત્યારે તેઓ પ્રમુખ હતા. વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળના બંધારણની નકલ મને મળેલી. સદર બંધારણમાં કાર્યવાહકોની ચુંટણી, પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખની ચુંટણી અને સામાન્ય સભાને બોલાવવાની કાર્યપદ્ધતિ દર્શાવે છે. સદર બંધારણના કલોઝ ૧૪ માં પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખના અવસાનથી અથવા અન્ય રીતે જગ્યા ખાલી પડે તો કાર્યવાહી સમિતી પૈકી કોણે કામગીરી કરવી તે બાબતે જણાવવામાં આવેલ છે. સને ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૬ દરમિયાન આ બંધારણ મુજબ પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખની ગેરહાજરી બાબતે કઈ રીતે કામગીરી કરી શકાય તેની કોઈ સ્પષ્ટતા મે ચેરીટી કમિશ્નર પાસેથી મેળવેલી નથી. ફરિયાદના સંદર્ભે મંડળના નોંધાયેલા સભ્યોના કોઈ નિવેદન મે લીધા નથી. અસલ ઠરાવબુક આ કામે રજુ થયેલ નથી. ઠરાવબુકના પાના નં.૧૨૩ ઉપર જે પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવેલ છે તે પ્રમાણપત્ર જે તે સમયના પ્રમુખ ખંડુભાઈ નેમાભાઈ નાએ આપેલ છે તેની સહી છે તે સહી આરોપીઓની નથી તેમજ તે સહી ફરિયાદીની પણ નથી. ૨૦૦૫ માં મંડળના પ્રમુખનું અવસાન થયા બાદ અને ૨૦૧૬ માં ફરિયાદીની પ્રમુખ તરીકે નિમણૂક થઈ તે દરમિયાન બંધારણ અનુસાર કાર્યવાહી સમિતીના સભ્યોએ મંડળનું સંચાલન કરી ચેરીટી કમિશ્નરને જરૂરી માહિતી અને ઠરાવ આપેલ હતો. ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ થયેલ ઠરાવની વિગતો ખોટી હોય એવો ચેરીટી કમિશ્નર તરફથી

અભિપ્રાય મળેલ નથી અને ઠરાવની વિગત ખોટી હોવાનું મારી તપાસમાં ખૂલેલ નથી. આ ઠરાવને કારણે ચેરીટી કમિશ્નરશ્રીએ કોઈ ખોટો અભિપ્રાય આપ્યો હોય તેવું પણ મારી તપાસમાં ખૂલેલ નહી. ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ થયેલ ડેકલેરેશન ખોટા હોવાનો કોઈ અભિપ્રાય ચેરીટી કમિશ્નરે મને આપેલ નથી. ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ થયેલ દસ્તાવેજો ખોટા બનાવ્યા હોય અને રજુ થયા હોય એવો ચેરીટી કમિશ્નરશ્રીએ મારી તપાસ દરમિયાન કોઈ અભિપ્રાય આપ્યો નહી, એવો અભિપ્રાય મે માંગેલ પરંતુ આપેલ નહી. વધુમાં તેઓએ એવું સ્વીકારેલ છે કે, ટ્રસ્ટને આ ઠરાવો અને આરોપીઓની કાર્યવાહીથી આર્થિક કે અન્ય રીતે નુકસાન થયું હોય એવું મારી તપાસમાં ખૂલેલ નથી.''

<u>**–: પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન :–**</u>

(૧૩) ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ એવો છે કે આરોપી નં.૧ થી ૪ નાએ પરસ્પર ગુનાહિત કાવતરૂ રચી વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળ, વિરવલ ખાતે તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના રોજ યોજાયેલી કાર્યવાહીમાં આરોપી નં.૧ ને પ્રમુખ તરીકે સર્વાનુમતે વરણી કરવામાં આવી હોવાનો ખોટો ઠરાવ તૈયાર કર્યો હતો અને તે ઠરાવ ખોટો હોવાની જાણ હોવા છતાં તેના સમર્થનમાં સોગંદનામા તૈયાર કરીને મદદનીશ ચેરીટી કમિશ્નર, વલસાડ સમક્ષ રજુ કર્યું હતું. તે આધારે આરોપી નં.૧ એ પ્રમુખ, આરોપી નં.૩ એ મંત્રી, આરોપી નં.૪ એ હિસાબનીશ તથા આરોપી નં.૨ એ ખજાનચી તરીકે હોદ્દા ધારણ કર્યા અને ત્યારબાદ વિવિધ સરકારી કચેરીઓમાં તે હોદ્દાનો ઉપયોગ કરીને ટ્રસ્ટના પ્રમુખનો સિક્કો મારી વિવિધ અહેવાલો અને દસ્તાવેજો રજુ કરી ટ્રસ્ટ સાથે તેમજ જાહેર સત્તા સાથે છેતરપિંડી કરી હોવાનો ફરિયાદપક્ષનો મુખ્ય આક્ષેપ છે.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

(૧૪) આરોપીઓએ આરોપનો સંપૂર્ણ ઇન્કાર કર્યો છે. બચાવપક્ષનો મુખ્ય બચાવ એવો છે કે, સમગ્ર વિવાદ ટ્રસ્ટના આંતરિક વહીવટ અને કાર્યવાહકોની પસંદગી સંબધિત છે, જેમ મૂળભૂત રીતે નાગરિક સ્વરૂપનો વિવાદ છે. ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ કરાયેલા દસ્તાવેજો ક્યારેય ખોટા જાહેર કરવામાં આવ્યા નથી, કોઈ સક્ષમ સત્તાધિકારીએ તે દસ્તાવેજોને બનાવટી ગણાવ્યા નથી, ટ્રસ્ટને કોઈ આર્થિક નુકસાન થયું નથી અને તપાસ દરમિયાન પણ આવા કોઈ પુરાવા પ્રાપ્ત થયા નથી. વધુમાં, તપાસ અધુરી, એકતરફી અને અનુમાન આધારિત હોવાનું બચાવપક્ષે રજુ કર્યું છે.

(૧૫) આ કેસમાં ફરિયાદપક્ષ ઉપર ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ–૧૦૧ અને ૧૦૨ મુજબનો ભાર (Burden of Proof) છે કે તે દરેક આરોપને વાજબી શંકાથી પર (Beyond Reasonable Doubt) પુરવાર કરે. ફોજદારી કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એવો છે કે, આરોપી શરૂઆતથી નિર્દોષ હોવાનું અનુમાન ધરાવે છે અને જ્યાં સુધી ફરિયાદપક્ષ વિશ્વસનીય, કાયદેસર અને નિર્વિવાદ પુરાવાથી આરોપ સાબિત ન કરે ત્યાં સુધી તેને દોષિત જાહેર કરી શકાય નહી. શંકા, અનુમાન અથવા સંભાવના ક્યારેય પુરાવાનું સ્થાન લઈ શકતા નથી.

(૧૬) સર્વોચ્ચ અદાલતે **Kali Ram v. State of Himachal Pradesh, (1973) 2 SCC 808** ના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ ઠરાવ્યું છે કે, જો પુરાવામાં બે સંભવિત દ્દષ્ટિકોણ ઉભા થાય, જેમાં એક આરોપીની નિર્દોષતા તરફ દોરી જાય અને બીજો દોષિતતા તરફ, તો અદાલતે આરોપીને અનુકૂળ હોય તેવો દ્દષ્ટિકોણ સ્વીકારવો જોઈએ. તે જ રીતે **Sharad Birdhichand Sarda v. State of Maharashtra, (1984) 4 SCC 116** ના ચુકાદામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું છે કે, ફોજદારી કેસમાં દરેક પરિસ્થિતિ સંપૂર્ણપણે સાબિત થવી જોઈએ અને તે માત્ર

આરોપીની દોષિતતા સાથે જ સુસંગત હોવી જોઈએ; જો અન્ય કોઈ સંભાવના અસ્તિત્વમાં હોય તો આરોપીને દોષિત ઠરાવી શકાય નહી.

(૧૭) હાલના કેસમાં સૌથી અગત્યની બાબત એ છે કે, ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના કહેવાતા ખોટા ઠરાવ અને તેના આધારે ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ થયેલા દસ્તાવેજો ઉપર આધારિત છે. તેથી સૌ પ્રથમ એ નિશ્ચિત થવું આવશ્યક છે કે તે ઠરાવ વાસ્તવમાં ખોટો હતો કે નહી, તે કોણે તૈયાર કર્યો હતો, તે બનાવટી હોવાનું સાબિત કરતો કયો કાયદેસર પુરાવો ઉપલબ્ધ છે અને આરોપીઓને તેની ખોટી હોવાની જાણ હતી કે નહી. આ તમામ મુદ્દાઓ ફરિયાદપક્ષે નિઃસંદેહ રીતે સાબિત કરવાના રહે છે.

(૧૮) રેકર્ડ ઉપરના પુરાવાનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે, ફરિયાદપક્ષે કથિત અસલ ઠરાવબુક અદાલત સમક્ષ રજુ કરી નથી. તપાસ અધિકારીના પુરાવા મુજબ ફરિયાદીએ અસલ ઠરાવબુક રજુ કરવાના બદલે માત્ર તેની પ્રમાણિત નકલ (Certified Copy) રજુ કરી હતી અને તપાસ પણ મુખ્યત્વે તે પ્રમાણિત નકલના આધારે કરવામાં આવી હતી. જ્યારે સમગ્ર ફોજદારી કેસનો આધાર અસલ ઠરાવની સત્યતા અને અસત્યતા ઉપર હોય ત્યારે અસલ ઠરાવબુક રજુ ન થવી એ ફરિયાદપક્ષના કેસમાં અત્યંત ગંભીર ખામી છે. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ મુજબ દસ્તાવેજની સામગ્રી સાબિત કરવાનો શ્રેષ્ઠ પુરાવો (Best Evidence Rule) અસલ દસ્તાવેજ જ ગણાય છે. ગૌણ પુરાવો ત્યારે જ સ્વીકાર્ય બને જ્યારે તેની કાયદેસર પાયાની સ્થાપના કરવામાં આવે. આ કેસમાં ફરિયાદપક્ષે અસલ ઠરાવબુક રજુ ન કરવાની પૂરતી અને સંતોષકારક કાનૂની સ્પષ્ટતા આપી નથી.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

(૧૯) તપાસ અધિકારીએ પણ પોતાની ઉલટતપાસમાં સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે, અસલ ઠરાવબુક તપાસમાં કબજે કરવામાં આવી નહોતી. માત્ર પ્રમાણિત નકલ ઉપલબ્ધ હતી. આ હકીકત તપાસની વિશ્વસનીયતા ઉપર સીધી અસર કરે છે. કારણ કે, દસ્તાવેજમાં છેડછાડ, પાના ઉમેરવા–કાઢવા, લખાણનો સમય, શાહી, હસ્તાક્ષર અને અન્ય ભૌતિક પાસાઓનું પરીક્ષણ અસલ દસ્તાવેજ વિના શક્ય જ નથી. તેથી માત્ર પ્રમાણિત નકલના આધારે દસ્તાવેજને બનાવટી જાહેર કરી દેવું કાયદાની દ્દષ્ટિએ સુરક્ષિત અભિગમ ગણાવી શકાય નહી.

(૨૦) તે ઉપરાંત ત.ક.અ.શ્રી એ પોતાની ઉલટતપાસમાં વધુ એક મહત્વપૂર્ણ સ્વીકાર કર્યો છે કે, ચેરીટી કમિશ્નર દ્વારા ક્યારેય એવો અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો નથી કે તેમની સમક્ષ રજુ થયેલા ઠરાવો ખોટા હતા, સોગંદનામા ખોટા હતા અથવા રજુ કરાયેલા દસ્તાવેજો બનાવટી હતા. તપાસ કરનાર અધિકારીએ એવો અભિપ્રાય માંગ્યો હોવાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, પરંતુ સંબંધિત સત્તાધિકારીએ એવો કોઈ અભિપ્રાય આપ્યો ન હોવાનું પણ તેમણે સ્વીકાર્યું છે. આ સંજોગોમાં તપાસ કરનાર અધિકારીનું વ્યક્તિગત અનુમાન કાયદેસર પુરાવાનું સ્થાન લઈ શકે નહી.

(૨૧) વધુમાં, તપાસ અધિકારીએ એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે, આ કથિત ઠરાવોના આધારે ટ્રસ્ટને કોઈ આર્થિક નુકસાન થયું હોવાનું તપાસમાં બહાર આવ્યું નથી, ચેરીટી કમિશ્નર કોઈ ભ્રમમાં મૂકાયા હોવાનું બહાર આવ્યું નથી અને રજ કરાયેલા ઠરાવોની વિગતો ખોટી હોવાનું પણ તપાસમાં ખૂલ્યું નથી. આ સ્વીકારો ફરિયાદપક્ષના મૂળ કેસને નોંધપાત્ર રીતે નબળો બનાવે છે કારણ કે, છેતરપિંડી, બનાવટી દસ્તાવેજ અને ગુનાહિત કાવતરાના આરોપોમાં આવા મૂળભૂત તત્વોની સ્થાપના અત્યંત આવશ્યક છે.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

(૨૨) રેકર્ડ પરથી વધુમાં જણાય છે કે, ટ્રસ્ટના તત્કાલીન પ્રમુખ ખંડુભાઈ નેમાભાઈ દેસાઈનું વર્ષ ૨૦૦૫ માં અવસાન થયું હતું. તપાસ અધિકારીએ એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે, ટ્રસ્ટના બંધારણના કલમ–૧૪ માં પ્રમુખ અથવા ઉપપ્રમુખના અવસાન બાદ કાર્યવાહક સમિતિ દ્વારા કામકાજ ચલાવવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તેમ છતાં તેમણે આ જોગવાઈનો વ્યવહારમાં કેવી રીતે અમલ થયો તેની કોઈ તપાસ કરી નથી. વર્ષ ૨૦૦૫ થી વર્ષ ૨૦૧૬ દરમિયાન ટ્રસ્ટનું સંચાલન કયા અધિકાર હેઠળ થયું, કોણ કાર્યવાહક પ્રમુખ તરીકે કાર્યરત હતું અને ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ થયેલા અહેવાલો કઈ કાનૂની સત્તાના આધારે રજુ થયા હતા તે અંગે કોઈ સ્વતંત્ર તપાસ કરવામાં આવી નથી. આ તપાસની ગંભીર ખામી છે.

(૨૩) આમ, પ્રારંભિક અવલોકનથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ એવા દસ્તાવેજો ઉપર આધારિત છે, જે દસ્તાવેજોની અસલતા અંગે પૂરતો કાયદેસર પુરાવો રજુ થયો નથી, સંબંધિત સત્તાધિકારીએ પણ તેમને ખોટા જાહેર કર્યા નથી, તપાસ અધુરી રહી છે અને અનેક મૂળભૂત પાસાઓની તપાસ કરવામાં આવી નથી. તેથી હવે અદાલત ફરિયાદપક્ષના દરેક સાક્ષીના પુરાવાનું અલગથી મૂલ્યાંકન કરશે અને ત્યારબાદ દરેક આરોપ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની દરેક કલમના આવશ્યક તત્વો ફરિયાદપક્ષ સાબિત કરવામાં સફળ થયું છે કે કેમ તેની વિગતવાર ચર્ચા કરશે.

મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાનું વિગતવાર મૂલ્યાંકન :

(૨૪) રેકર્ડ પર ઉપલબ્ધ મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાનું સંપૂર્ણ અવલોકન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે, ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ મુખ્યત્વે કહેવાતા ખોટા ઠરાવ, ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ થયેલા

સોગંદનામા તથા તપાસ દરમિયાન કબજે કરવામાં આવેલી ઠરાવબુકની પ્રમાણિત નકલ ઉપર આધારિત છે. તેથી પ્રથમ એ જોવું આવશ્યક બને છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ આ મૂળભૂત આક્ષેપોને કાયદેસરની રીતે પુરવાર કરવામાં કેટલા સફળ રહ્યા છે.

(૨૫) સૌ પ્રથમ પંચ સાક્ષી સુમનભાઈ ગમનભાઈ પટેલ (આંક–૨૮) ની જુબાની પર વિચાર કરવામાં આવે તો, તેઓએ પોતાની સરતપાસમાં જણાવ્યું છે કે તેમને પોલીસ સ્ટેશનમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાં ફરિયાદી દ્વારા રજુ કરવામાં આવેલી વિરવલ વિભાગ કેળવણી મંડળની ઠરાવબુક બતાવવામાં આવી હતી. તેમણે માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે, કેટલાક પાના ઉપર લખાણ હતું અને કેટલાક પાના કોરા હતા તેમજ કોરા પાના પછી લખેલા પાના આવતા હતા. તેમણે વધુમાં એવું પણ જણાવ્યું છે કે, ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ રજુ કરાયેલા તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના ઠરાવ નં.૨ થી ૭ સુધીની કોઈ નોંધ આ ઠરાવબુકમાં જોવા મળી ન હતી. પરંતુ તેમની સમગ્ર જુબાનીનું વિશ્લેષણ કરતાં જણાય છે કે આ સાક્ષી ઠરાવબુકના લેખક નથી, તેઓ ટ્રસ્ટના સભ્ય નથી, તેઓ તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ની કાર્યવાહીમાં હાજર નહોતા અને ઠરાવ કેવી રીતે પસાર થયો તેની તેમને કોઈ વ્યક્તિગત જાણ નથી. તેથી તેમનો પુરાવો માત્ર પોલીસ દ્વારા બતાવવામાં આવેલી બુક જોવાનો પુરાવો છે; ઠરાવ ખોટો છે અથવા બનાવટી છે તેવો નિષ્કર્ષ તેમના નિવેદનમાંથી નીકળી શકતો નથી.

(૨૫.૧) આ સાક્ષીની ઉલટતપાસ ફરિયાદપક્ષના કેસ માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. તેમણે સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે, તેમણે તૈયાર કરેલા પંચનામામાં માત્ર સહી કરી હતી, પોલીસને કોઈ હકીકત લખાવી નહોતી અને પંચનામાની કોઈ હકીકત તેમની વ્યક્તિગત જાણમાં

નહોતી. ફોજદારી કાયદાનો સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે, પંચનામું સ્વયં પુરાવો નથી. પંચ સાક્ષી દ્વારા તેની હકીકતોને સમર્થન આપવામાં આવે ત્યારે જ તેનું પુરાવાત્મક મૂલ્ય રહે છે. જ્યારે પંચ સાક્ષી પોતે સ્વીકારે કે પંચનામું પોલીસે તૈયાર કર્યું હતું અને તેણે માત્ર સહી કરી હતી, ત્યારે તે પંચનામાનું પુરાવાત્મક મૂલ્ય નોંધપાત્ર રીતે ઘટી જાય છે. આવી પરિસ્થિતિમાં આ સાક્ષીની જુબાનીના આધારે દસ્તાવેજ ખોટો છે અથવા બનાવટી છે તેવું નિશ્ચિતપણે કહી શકાય તેમ નથી.

(૨૬) બીજા પંચ સાક્ષી ચીમનભાઈ મોતીભાઈ પટેલ (આંક–૩૩) ની જુબાનીનું મૂલ્યાંકન કરતાં જણાય છે કે, તેમનો પુરાવો પણ લગભગ પ્રથમ પંચ સાક્ષી જેવો જ છે. તેમણે પણ જણાવ્યું છે કે, પોલીસ સ્ટેશનમાં તેમને ઠરાવબુક બતાવવામાં આવી હતી, કેટલાક પાના કોરા હતા અને કેટલાક પાના લખેલા હતા તથા તા.૨૨/૦૬/૦૭ ના કહેવાતા ઠરાવોની નોંધ તે બુકમાં ન હતી. પરંતુ તેઓએ પણ ક્યાંય એવું જણાવ્યું નથી કે, તેમણે પોતે કોઈ ઠરાવ બનાવતા જોયો હતો, કોઈ બનાવટી સહી થતી જોઈ હતી અથવા આરોપીઓએ ખોટો દસ્તાવેજ તૈયાર કર્યો હતો.

(૨૬.૧) આ સાક્ષીની ઉલટતપાસ વધુ મહત્વપૂર્ણ છે. તેમણે સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે, પોલીસે પહેલેથી તૈયાર કરેલા લખાણ ઉપર તેમણે સહી કરી હતી, પોલીસને તેમણે કોઈ હકીકત લખાવી નહોતી અને ઠરાવબુક સિવાયની કોઈ બાબત તેમની વ્યક્તિગત જાણમાં નહોતી. તેથી બંને પંચ સાક્ષીઓના પુરાવામાંથી એટલું જ બહાર આવે છે કે, પોલીસને ફરિયાદી તરફથી કોઈ દસ્તાવેજ મળ્યો હતો. પરંતુ તે દસ્તાવેજ ખોટો હતો, કોણે બનાવ્યો હતો, ક્યારે બનાવ્યો હતો અથવા આરોપીઓએ બનાવ્યો હતો તે બાબત બંને પંચ સાક્ષીઓના જ્ઞાનની બહારની છે. પરિણામે તેમની જુબાની આરોપીઓ સામેના

ગંભીર ફોજદારી આરોપોને સાબિત કરવામાં કોઈ નિર્ણાયક મદદરૂપ થતી નથી.

(૨૭) ત્યારબાદ સાહેદ સુરેશભાઈ બાબુભાઈ પટેલ (આંક–૪૩), જેઓ ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરીમાં ફરજ બજાવતા અધિકારી છે, તેમની જુબાનીનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે. આ સાક્ષીએ ટ્રસ્ટની નોંધણી, પી.ટી.આર., ઓડીટ રીપોર્ટ, ફેરફાર રીપોર્ટ, સોગંદનામા તથા ટ્રસ્ટના બંધારણની પ્રમાણિત નકલો રજુ કરી છે. આ દસ્તાવેજો માત્ર એટલું જ દર્શાવે છે કે સંબંધિત દસ્તાવેજો ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરીમાં રજુ થયા હતા અને કચેરીના રેકર્ડમાં ઉપલબ્ધ હતા. પરંતુ આ સાક્ષીએ ક્યાંય એવું જણાવ્યું નથી કે, રજુ થયેલા દસ્તાવેજો ખોટા હતા, બનાવટી હતા અથવા આરોપીઓએ છેતરપિંડી કરીને રજુ કર્યા હતા.

(૨૭.૧) ઉલટતપાસમાં આ સાક્ષીએ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ સ્વીકાર કર્યો છે કે, તેમને વ્યક્તિગત રીતે ઘટનાની કોઈ જાણ નથી અને તેઓ માત્ર કચેરીના રેકર્ડ રજુ કરવા આવ્યા છે. વધુમાં તેમણે સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે, કહેવાતા ખોટા ઠરાવ અંગે ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરીએ ક્યારેય કોઈ ફરિયાદ નોંધાવી નથી. આ સ્વીકાર ફરિયાદપક્ષના કેસ માટે અત્યંત મહત્વનો છે. જો સંબંધિત સત્તાધિકારીને પોતે દસ્તાવેજ ખોટા હોવાનું લાગ્યું ન હોય અને તેણે કોઈ કાર્યવાહી પણ શરૂ ન કરી હોય, તો માત્ર ફરિયાદીના આક્ષેપોના આધારે તે દસ્તાવેજોને ફોજદારી કેસમાં બનાવટી જાહેર કરવા માટે વધુ મજબૂત અને સ્વતંત્ર પુરાવાની જરૂર પડે, જે આ કેસમાં ઉપલબ્ધ નથી.

(૨૮) સાહેદ જશુભાઈ દશરૂભાઈ (આંક–૫૧), જેઓ પોલીસ સ્ટેશનના ઓફિસર હતા, તેમની જુબાની પરથી માત્ર એટલું જ સાબિત થાય છે

કે તેમણે લેખિત ફરિયાદના આધારે ગુનો નોંધ્યો હતો. પરંતુ તેમની ઉલટતપાસમાં તેમણે સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે, ફરિયાદીએ તેમની રૂબરૂમાં ફરિયાદ આપી નહોતી, તેમણે માત્ર લેખિત ફરિયાદનો ઉતારો કર્યો હતો; તેમણે કોઈ તપાસ કરી નહોતી; કોઈ સાક્ષીના નિવેદનો લીધા નહોતા અને ફરિયાદીના કોઈ વિશેષ નિવેદનો પણ નોંધ્યા નહોતા. તેથી આ સાક્ષીનું નિવેદન માત્ર ગુનો નોંધવાની ઔપચારિક કાર્યવાહી પૂરતું મર્યાદિત છે. તે આરોપોની સત્યતા પુરવાર કરતું નથી.

(૨૯) આ કેસમાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ સાક્ષી તપાસ કરનાર અધિકારી પ્રશાંત પોપટલાલ બ્રહ્મભટ્ટ (આંક–૫૬) છે કારણ કે સમગ્ર તપાસ તેમની દેખરેખ હેઠળ કરવામાં આવી છે. સામાન્ય રીતે તપાસ અધિકારીની જુબાની દ્વારા તપાસની સંપૂર્ણતા અને વિશ્વસનીયતા અદાલત સમક્ષ સ્થાપિત થતી હોય છે. પરંતુ આ કેસમાં તેમની ઉલટતપાસ ફરિયાદપક્ષના કેસને ગંભીર રીતે નબળો બનાવે છે.

(૨૯.૧) તપાસ અધિકારીએ સ્વીકાર્યું છે કે, ફરિયાદી વર્ષ ૨૦૧૬ માં પ્રમુખ બન્યા હતા જ્યારે ફરિયાદ વર્ષ ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૬ દરમિયાનના ઠરાવો અંગેની છે. તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે, વર્ષ ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૬ દરમિયાન ટ્રસ્ટના પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ તથા કાર્યવાહક સમિતિના સભ્યો કોણ હતા તેની કોઈ તપાસ તેમણે કરી નથી. જ્યારે સમગ્ર કેસનો આધાર ટ્રસ્ટના વહીવટ અને પ્રમુખપદની કાયદેસરતા ઉપર હોય ત્યારે આ પ્રકારની તપાસ ન કરવી ગંભીર ખામી ગણાય.

(૨૯.૨) તપાસ અધિકારીએ વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે, ટ્રસ્ટના બંધારણની નકલ તેમને મળી હતી અને તેના કલમ–૧૪ માં પ્રમુખ અથવા ઉપપ્રમુખના અવસાન પછી કાર્યવાહક સમિતિ દ્વારા કામગીરી

કરવાની જોગવાઈ છે. તેમ છતાં તેમણે ચેરીટી કમિશ્નર પાસેથી આ જોગવાઈનો વ્યવહારુ અર્થ શું છે અથવા તે મુજબ કાર્યવાહી થઈ હતી કે નહી તેની કોઈ સ્પષ્ટતા મેળવી નથી. આ સ્વીકાર દર્શાવે છે કે, તપાસમાં ટ્રસ્ટના બંધારણના મૂળભૂત પાસાનું જ યોગ્ય પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું નથી.

(૨૯.૩) તપાસ અધિકારીએ વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે, ફરિયાદના સંદર્ભે નોંધાયેલા ટ્રસ્ટના સભ્યોના કોઈ નિવેદનો લેવામાં આવ્યા નથી. જો ફરિયાદપક્ષનો દાવો એવો હતો કે તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના રોજ કોઈ બેઠક યોજાઈ જ નહોતી અથવા ખોટો ઠરાવ બનાવવામાં આવ્યો હતો, તો તે બેઠકમાં હાજર રહેલા અથવા ટ્રસ્ટના સભ્યોના નિવેદનો તપાસ માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ પુરાવા બની શકતા. આવા મહત્વના સાક્ષીઓના નિવેદનો લેવામાં ન આવતા તપાસ અધુરી અને એકતરફી રહી હોવાનું સ્પષ્ટ થાય છે.

(૨૯.૪) વધુમાં તપાસ અધિકારીએ સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે અસલ ઠરાવબુક આ કેસમાં રજુ થઈ નથી. માત્ર પ્રમાણિત નકલના આધારે તપાસ કરવામાં આવી છે. દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનો આરોપ હોય ત્યારે અસલઅ દસ્તાવેજનું અસ્તિત્વ અને તેનું પરીક્ષણ અત્યંત આવશ્યક હોય છે. અસલ દસ્તાવેજ વિના માત્ર નકલના આધારે દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનું નિશ્ચિતપણે કહી શકાય નહી.

(૨૯.૫) આ ઉપરાંત તપાસ અધિકારીએ જે સૌથી મહત્વપૂર્ણ સ્વીકાર કર્યો છે તે એ છે કે, ચેરીટી કમિશ્નર તરફથી તેમને એવો કોઈ અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો નથી કે રજુ થયેલા ઠરાવો ખોટા હતા, રજુ થયેલા ડેકલેરેશન ખોટા હતા અથવા દસ્તાવેજો બનાવટી હતા. તેમણે એવો અભિપ્રાય માંગ્યો હોવા છતાં પણ તે આપવામાં આવ્યો નહોતો.

એટલું જ નહી, તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે તપાસ દરમિયાન એવું પણ બહાર આવ્યું નથી કે આ ઠરાવોને કારણે ચેરીટી કમિશ્નર કોઈ ભ્રમમાં મુકાયા હતા અથવા ટ્રસ્ટને કોઈ આર્થિક કે અન્ય પ્રકારનું નુકસાન થયું હતું.

(૩૦) આ તમામ સ્વીકારોનું સંયુકત મૂલ્યાંકન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે, ફરિયાદપક્ષની તપાસ અનુમાન અને શંકા ઉપર વધુ આધારિત રહી છે, જ્યારે ફોજદારી કાયદામાં આરોપીની દોષિતતા વિશ્વસનીય અને નિર્વિવાદ પુરાવાથી સાબિત કરવી આવશ્યક છે. તપાસ અધિકારી પોતે જ જ્યારે તપાસની આટલી મહત્વપૂર્ણ ખામીઓ સ્વીકારે છે ત્યારે તેમની જુબાનીના આધારે આરોપીઓને દોષિત ઠરાવવું કાયદાની દ્રષ્ટિએ સુરક્ષિત ગણાવી શકાય નહી.

(૩૧) આથી, અદાલતના મતે ફરિયાદપક્ષના કોઈપણ સાક્ષીની જુબાની એવી નથી કે જે સ્વતંત્ર, વિશ્વસનીય અને નિઃસંદેહ રીતે સાબિત કરે કે તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ નો ઠરાવ આરોપીઓએ ખોટો બનાવ્યો હતો, આરોપીઓને તેની ખોટી હોવાની જાણ હતી અથવા તેમણે છેતરપિંડી, બનાવટી દસ્તાવેજ અથવા ગુનાહિત કાવતરાના ઈરાદાથી તે દસ્તાવેજોનો ઉપયોગ કર્યો હતો. પરિણામે, હવે દરેક આરોપિત કલમના આવશ્યક તત્વો ફરિયાદપક્ષ પુરવાર કરવામાં સફળ થયું છે કે કેમ તેની અલગથી કાયદાકીય ચર્ચા કરવી જરૂરી બને છે.

(૩૨) ત્યારબાદ ફરિયાદપક્ષે આરોપીઓ વિરૂદ્ધ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧ તથા ૧૨૦(બી) મુજબના ગુનાઓનો આક્ષેપ કર્યો છે. ફોજદારી કાયદાનો સ્થાયી સિદ્ધાંત એવો છે કે, દરેક કલમના આવશ્યક તત્વો (Essential Ingredients) ફરિયાદપક્ષે સ્વતંત્ર રીતે અને વાજબી

શંકાથી પરે પુરવાર કરવા પડે છે. માત્ર એક જ ઘટનાના આધારે તમામ કલમો આપોઆપ લાગુ પડી જાય એવું માન્ય નથી. તેથી દરેક કલમનું અલગથી પરીક્ષણ કરવું જરૂરી બને છે.

(૩૨.૧) સૌ પ્રથમ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૪૬૩ (Forgery) અંગે વિચાર કરવામાં આવે તો આ ગુનાનો મૂળ આધાર "ખોટો દસ્તાવેજ" (False Document) બનાવવાનો છે. જ્યાં સુધી ફરિયાદપક્ષ પ્રથમ તબક્કે એ સાબિત ન કરે કે વિવાદિત દસ્તાવેજ કાયદાની દૃષ્ટિએ "False Document" છે , ત્યાં સુધી Forgery નો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર આરોપ તા. ૨૨/૦૬/૨૦૦૭ ના ઠરાવ તથા તે સંબંધિત સોગંદનામા ઉપર આધારિત છે. પરંતુ સમગ્ર રેકર્ડનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે, અસલ ઠરાવબુક જ અદાલત સમક્ષ રજુ કરવામાં આવી નથી. તપાસ અધિકારીએ પણ પોતાની ઉલટતપાસમાં આ હકીકત સ્પષ્ટ સ્વીકારી છે. માત્ર પ્રમાણિત નકલના આધારે દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનું અનુમાન કરી શકાય, પરંતુ તેનો કાયદેસર નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય નહી.

તપાસ દરમિયાન કોઈ હસ્તલેખ નિષ્ણાંત (Handwriting Expert) નો અભિપ્રાય મેળવવામાં આવ્યો નથી. કોઈ ફોરેન્સિક પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું નથી. ઠરાવમાં રહેલી સહીઓ કોની છે, કોણે કરી છે, કોણે લખાણ કર્યું છે અથવા તેમાં પાછળથી કોઈ ફેરફાર થયો છે કે નહી તે અંગે કોઈ વૈજ્ઞાનિક પુરાવો રજુ કરવામાં આવ્યો નથી. વધુમાં, ચેરીટી કમિશ્નરે પણ કોઈ સમયે એવો અભિપ્રાય આપ્યો નથી કે તેમની સમક્ષ રજુ થયેલો ઠરાવ ખોટો હતો. આવી પરિસ્થિતિમાં કલમ– ૪૬૩ ના સૌથી મૂળભૂત તત્વ " False Document " ની જ સ્થાપના થઈ શકતી નથી.

(૩૩) નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે **Sheila Sebastian v. R. Jawaharaj, (2018) 7 SCC 581** ના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે, જ્યાં સુધી કોઈ વ્યક્તિએ પોતે ખોટો દસ્તાવેજ બનાવ્યો હોવાનું પુરવાર ન થાય ત્યાં સુધી તેને Forgery માટે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહી. માત્ર દસ્તાવેજનો ઉપયોગ કરવો અથવા તેનો લાભ મળવો એ Forgery પુરવાર કરવા માટે પૂરતું નથી. વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદપક્ષ એવો એકપણ પુરાવો રજુ કરી શક્યું નથી કે આરોપીઓમાંથી કોઈએ પોતે વિવાદિત ઠરાવ તૈયાર કર્યો હતો અથવા ખોટી સહી કરી હતી. તેથી કલમ– ૪૬૩ હેઠળનો આરોપ પુરવાર થતો નથી.

(૩૪) આ જ કારણસર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૪૭૧ પણ લાગુ પડતી નથી. આ કલમ હેઠળ દોષિત ઠરાવવા માટે ફરિયાદપક્ષે બે બાબતો સાબિત કરવી આવશ્યક છે. પ્રથમ, જે દસ્તાવેજ વપરાયો છે તે ખરેખર બનાવટી હોવો જોઈએ અને બીજું તેનો ઉપયોગ કરનાર વ્યક્તિને તેની બનાવટી હોવાની જાણ હોવી જોઈએ. વર્તમાન કેસમાં આ બંને તત્વોનો સંપૂર્ણ અભાવ છે કારણ કે, પ્રથમ તો દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનું જ પુરવાર થયું નથી અને બીજું આરોપીઓને તે દસ્તાવેજ ખોટો હોવાની જાણ હતી તેવો કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવો ઉપલબ્ધ નથી.

(૩૫) ત.ક.અ.શ્રી એ પોતાની ઉલટતપાસમાં સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે, ચેરીટી કમિશ્નરે રજુ થયેલા દસ્તાવેજો ખોટા હોવાનું જણાવ્યું નથી. વધુમાં તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે, રજુ થયેલા ઠરાવોની વિગતો ખોટી હોવાનું પણ તપાસમાં ખૂલ્યું નથી. જ્યારે તપાસ અધિકારી પોતે આ પ્રકારનો સ્વીકાર કરે છે ત્યારે કલમ– ૪૭૧ નો આરોપ કાયદેસર રીતે ટકી શકતો નથી.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

(૩૬) નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે **Mohd. Ibrahim v. State of Bihar, (2009) 8 SCC 751** ના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે, માત્ર વિવાદિત દસ્તાવેજ રજુ કરવાથી અથવા તેના આધારે કોઈ કાર્યવાહી કરવાથી Forgery અથવા કલમ– ૪૭૧ નો ગુનો બની જતો નથી. પ્રથમ દસ્તાવેજ કાયદાની દૃષ્ટિએ બનાવટી હોવાનું સાબિત કરવું આવશ્યક છે. વર્તમાન કેસમાં આ મૂળભૂત તત્વ જ ગેરહાજર છે.

(૩૭) હવે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૪૧૬ (Cheating by Personation) અંગે વિચાર કરવામાં આવે તો આ ગુનો સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે દર્શાવવું પડે કે, આરોપીએ પોતાને બીજી વ્યક્તિ તરીકે રજુ કરીને છેતરપિંડી કરી હતી. પરંતુ સમગ્ર રેકર્ડમાં એવો એકપણ પુરાવો નથી કે, આરોપી નં.૧ એ પોતાને અન્ય કોઈ વ્યક્તિ તરીકે રજુ કર્યા હોય. ફરિયાદપક્ષનો કેસ માત્ર એટલો છે કે તેઓએ પ્રમુખ તરીકે હોદ્દો ધારણ કર્યો હતો. જો કોઈ વ્યક્તિ પોતાના અધિકાર અંગે વિવાદિત દાવો કરે તો તે આપોઆપ Personation બની જતું નથી.

(૩૮) વાસ્તવમાં ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ એ આધારે છે કે, આરોપી નં.૧ પ્રમુખ બનવા હકકદાર નહોતા. પરંતુ હકદારીનો વિવાદ અને Personation નો ગુનો બંને અલગ બાબતો છે. જો ટ્રસ્ટના બંધારણના અર્થઘટન અંગે વિવાદ હોય અથવા કાર્યવાહક સમિતિએ કોઈ વ્યક્તિને પ્રમુખ તરીકે કાર્ય કરવાની મંજુરી આપી હોય તો તે બાબત સીવીલ અથવા ચેરીટી કમિશ્નર સમક્ષ નિર્ણયનો વિષય બની શકે, તે આપોઆપ કલમ– ૪૧૬ હેઠળનો ગુનો બનતો નથી.

(૩૯) ત.ક.અ.શ્રી એ પોતાની ઉલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે, વર્ષ–૨૦૦૫ માં તત્કાલીન પ્રમુખના અવસાન પછી ટ્રસ્ટના બંધારણના કલમ–

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

૧૪ મુજબ કાર્યવાહક સમિતિ કાર્ય કરી શકતી હતી અને તેમણે તે બાબતની કોઈ તપાસ કરી નહોતી. આ સ્વીકાર ફરિયાદપક્ષના Personation ના સમગ્ર આરોપને નબળો પાડે છે.

(૪૦) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬ તથા ૨૦૦ બાબતે પણ ફરિયાદપક્ષનો કેસ કાયદાની કસોટી ઉપર ટકી શકતો નથી.

(૪૦.૧) કલમ– ૧૮૧ ત્યારે લાગુ પડે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કાયદેસર રીતે સત્તાધિકૃત જાહેર સેવકને જાણપૂર્વક ખોટું નિવેદન આપે. પરંતુ વર્તમાન કેસમાં ચેરીટી કમિશ્નરના કોઈ અધિકારીએ એવું જણાવ્યું નથી કે આરોપીઓએ તેમની સમક્ષ જાણપૂર્વક ખોટું નિવેદન કર્યું હતું ઉલટાનું ચેરીટી કમિશ્નરની કચેરીના સાહેદે સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે, તેમની કચેરીએ આ બાબતે કોઈ ફરિયાદ જ કરી નથી.

(૪૦.૨) કલમ– ૧૯૨ અને ૧૯૬ બાબતે પણ ફરિયાદપક્ષ સંપૂર્ણ નિષ્ફળ ગયું છે. Fabrication of False Evidence માટે ફરિયાદપક્ષે સાબિત કરવું પડે કે કોઈ દસ્તાવેજ અથવા પુરાવો ખાસ કરીને ન્યાયિક કાર્યવાહી માટે ખોટી રીતે તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ વિવાદિત ઠરાવ વર્ષ– ૨૦૦૭ નો છે, જ્યારે આ ફરિયાદ વર્ષ– ૨૦૧૮ માં દાખલ કરવામાં આવી છે. ફરિયાદપક્ષ એવો કોઈ પુરાવો રજુ કરી શક્યું નથી કે, વર્ષ– ૨૦૦૭ માં આ ઠરાવ કોઈ ભવિષ્યની અદાલતી કાર્યવાહી માટે બનાવવામાં આવ્યો હતો. તેથી કલમ–૧૯૨ ના આવશ્યક તત્વો પણ ગેરહાજર છે.

(૪૦.૩) એ જ રીતે કલમ– ૨૦૦ લાગુ પાડવા માટે ખોટું જાહેરનામું અથવા Declaration હોવાનું અને તે જાણપૂર્વક ખોટું હોવાનું પુરવાર કરવું

જરૂરી છે. પરંતુ ચેરીટી કમિશ્નરે કોઈ સમયે એવું જાહેર કર્યું નથી કે રજુ થયેલું સોગંદનામું અથવા Declaration ખોટું હતું. તપાસ અધિકારીએ પણ આ બાબત સ્વીકારી છે. તેથી આ કલમ પણ પુરવાર થતી નથી.

(૪૧) હવે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૧૨૦(બી) (Criminal Conspiracy) અંગે વિચાર કરવામાં આવે તો આ ગુનાનો આધાર બે અથવા તેથી વધુ વ્યક્તિઓ વચ્ચે ગેરકાયદેસર કાર્ય કરવા માટે થયેલી પૂર્વ સમજૂતી (Meeting of Minds) ઉપર છે. કાવતરૂ ભાગ્યે જ સીધા પુરાવાથી સાબિત થાય છે, પરંતુ તેના માટે પણ સંજોગો એવી રીતે સાબિત થવા જોઈએ કે તેમાંથી અન્ય કોઈ વાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય ન રહે.

(૪૨) વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદપક્ષ એવો એકપણ પુરાવો રજુ કરી શક્યું નથી કે આરોપીઓ વચ્ચે અગાઉથી કોઈ ગેરકાયદેસર સમજૂતી થઈ હતી. કોઈ પત્રવ્યવહાર, બેઠક, સાક્ષી અથવા સ્વતંત્ર દસ્તાવેજ રજુ થયો નથી કે જેમાં આરોપીઓએ મળીને ખોટો ઠરાવ બનાવવાનો નિર્ણય કર્યો હોય.

(૪૩) ઉલટાનું તપાસ અધિકારીએ સ્વીકાર્યું છે કે, તેમણે વર્ષ– ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૬ દરમિયાન ટ્રસ્ટના સભ્યોના નિવેદનો લીધા નથી, કાર્યવાહક સમિતિના સભ્યોની પૂછપરછ કરી નથી અને ટ્રસ્ટના આંતરિક વહીવટની પણ સંપૂર્ણ તપાસ કરી નથી. જ્યારે કાવતરાનો આધાર જ સ્થાપિત થયો નથી ત્યારે માત્ર એકસાથે હોદ્દા ઉપર કાર્ય કરતા હતા એ હકીકતના આધારે Criminal Conspiracy નો ગુનો પુરવાર થઈ શકે નહી.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

(૭૪) સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક ચુકાદાઓમાં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે માત્ર શંકા, અનુમાન અથવા પરિસ્થિતિજન્ય સંભાવના ક્યારેય Criminal Conspiracy સાબિત કરવા માટે પૂરતી નથી. પૂર્વ સમજૂતી અને ગેરકાયદેસર હેતુ ફરિયાદપક્ષે સ્પષ્ટ રીતે પુરવાર કરવો આવશ્યક છે, જે આ કેસમાં કરવામાં આવ્યો નથી. (આગળ ભાગ–૪ માં સમગ્ર પુરાવાનું સંકલિત મૂલ્યાંકન, તપાસની ખામીઓ, સંબંધિત સુપ્રીમ કોર્ટના વધુ નિર્ણયો, Benefit of Doubt તથા અંતિમ નિષ્કર્ષ અને ઓપરેટીવ ઓર્ડર આપવામાં આવશે.

(૭૫) આમ સમગ્ર મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાનું એકંદરે મૂલ્યાંકન કરતાં આ અદાલતના ધ્યાન ઉપર સૌ પ્રથમ જે બાબત આવે છે તે એ છે કે ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ એક જ પાયાની પૂર્વધારણા ઉપર આધારિત છે કે, તા.૨૨/૦૬/૨૦૦૭ નો ઠરાવ ખોટો હતો. પરંતુ ફોજદારી કાયદામાં કોઈપણ પૂર્વધારણાને પુરાવાનું સ્થાન આપી શકાય નહી. ફરિયાદપક્ષે સૌ પ્રથમ એ નિર્વિવાદ રીતે સાબિત કરવું આવશ્યક હતું કે વિવાદિત ઠરાવ ખરેખર અસ્તિત્વમાં નહોતો, અથવા તેની નોંધ ઇરાદાપૂર્વક ખોટી રીતે કરવામાં આવી હતી, અથવા આરોપીઓએ મળીને બનાવટી દસ્તાવેજ તૈયાર કર્યો હતો. પરંતુ રેકર્ડ ઉપર એવો કોઈ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ પુરાવો ઉપલબ્ધ નથી જે આ મૂળભૂત હકીકતને વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરે.

(૭૬) આ કેસની સૌથી મોટી ખામી એ છે કે ફરિયાદપક્ષે અસલ ઠરાવબુક અદાલત સમક્ષ રજુ કરી નથી. તપાસ અધિકારીએ પોતે ઉલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે તપાસ પ્રમાણિત નકલના આધારે કરવામાં આવી હતી. દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનો આક્ષેપ હોય ત્યાં અસલ દસ્તાવેજ જ શ્રેષ્ઠ પુરાવો ગણાય છે. અસલ દસ્તાવેજ રજુ કર્યા વિના અને તેના વૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણ વિના માત્ર પ્રમાણિત

નકલના આધારે Forgery જેવો ગંભીર ફોજદારી આરોપ સાબિત કરી શકાય નહી.

(૪૭) આ ઉપરાંત ફરિયાદપક્ષે હસ્તલેખ નિષ્ણાંતનો અભિપ્રાય મેળવ્યો નથી. વિવાદિત સહી કોની છે, લખાણ કોના હસ્તાક્ષરમાં છે, લખાણ એક જ સમયે થયું હતું કે અલગ–અલગ સમયે, તેમાં પાછળથી કોઈ ઉમેરો કે ફેરફાર થયો હતો કે નહી તે અંગે કોઈ વૈજ્ઞાનિક પુરાવો રજુ કરવામાં આવ્યો નથી. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ હેઠળ જ્યાં આવા પ્રશ્નો ઊભા થાય ત્યાં નિષ્ણાંતના અભિપ્રાયનું વિશેષ મહત્વ રહે છે. આવા કોઈ પુરાવાના અભાવે માત્ર અનુમાનના આધારે દસ્તાવેજને બનાવટી જાહેર કરી શકાય નહી.

(૪૮) અદાલતના ધ્યાન ઉપર એ બાબત પણ આવે છે કે, ફરિયાદી પોતે વર્ષ–૨૦૧૬ માં ટ્રસ્ટના પ્રમુખ તરીકે નિમાયા હતા, જ્યારે વિવાદિત ઠરાવ વર્ષ–૨૦૦૭ નો છે. ફરિયાદીને વર્ષ–૨૦૦૭ ની બેઠકમાં હાજરી અંગે કોઈ વ્યક્તિગત જાણ નથી. તેમનો સમગ્ર પુરાવો દસ્તાવેજોના અભ્યાસ અને અનુમાન ઉપર આધારિત છે. ફોજદારી કેસમાં સાંભળેલી વાતો (Hearsay Evidence) ઉપર દોષારોપણ કરી શકાય નહી.

(૪૯) ત.ક.અ.શ્રી એ પોતાની ઉલટતપાસમાં જે સ્વીકારો કર્યા છે તે ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર કેસને મૂળમાંથી નબળો બનાવે છે. તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે, વર્ષ–૨૦૦૫ થી વર્ષ–૨૦૧૬ દરમિયાન ટ્રસ્ટના પ્રમુખ કોણ હતા તેની તપાસ કરવામાં આવી નથી; કાર્યવાહક સમિતિના સભ્યોના નિવેદનો લેવામાં આવ્યા નથી; ટ્રસ્ટના નોંધાયેલા સભ્યોના નિવેદનો લેવામાં આવ્યા નથી; ટ્રસ્ટના બંધારણની કલમ–૧૪ મુજબ પ્રમુખના અવસાન બાદ કાર્યવાહક

સમિતિ કઈ રીતે કાર્ય કરતી હતી તેની તપાસ કરવામાં આવી નથી; અને ચેરીટી કમિશ્નર પાસેથી પણ આ બાબતે કોઈ સ્પષ્ટ અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો નથી. આ તમામ બાબતો દર્શાવે છે કે, તપાસ સંપૂર્ણ અને નિષ્પક્ષ (Fair and Complete Investigation) તરીકે સ્વીકારી શકાય તેવી નથી.

(૫૦) વધુ મહત્વની બાબત એ છે કે તપાસ અધિકારીએ સ્પષ્ટ સ્વીકાર્યું છે કે, ચેરીટી કમિશ્નરે ક્યારેય એવો અભિપ્રાય આપ્યો નથી કે તેમની સમક્ષ રજુ થયેલા ઠરાવો ખોટા હતા, સોગંદનામા ખોટા હતા અથવા દસ્તાવેજો બનાવટી હતા. ચેરીટી કમિશ્નરે કોઈ ફરિયાદ પણ નોંધાવી નથી. જો જે સત્તાધિકારી સમક્ષ કથિત ખોટા દસ્તાવેજો રજુ થયા હોવાનું કહેવાય છે તે જ સત્તાધિકારી તેને ખોટા જાહેર કરતો નથી, તો માત્ર તપાસ અધિકારીના અનુમાનના આધારે ફોજદારી જવાબદારી ઊભી કરી શકાય નહી.

(૫૧) આ ઉપરાંત તપાસ અધિકારીએ વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે, આ સમગ્ર ઘટનાના કારણે ટ્રસ્ટને કોઈ આર્થિક નુકસાન થયું હોવાનું બહાર આવ્યું નથી. ચેરીટી કમિશ્નરને કોઈ ગેરમાર્ગે દોરવામાં આવ્યા હોવાનું બહાર આવ્યું નથી. રજુ થયેલા ઠરાવોની વિગતો ખોટી હોવાનું પણ બહાર આવ્યું નથી. આ સ્વીકારો આઇ.પી.સી. ની લગભગ તમામ કલમોના મૂળભૂત તત્વોને નબળા પાડે છે.

(૫૨) અદાલતના મતે આ કેસમાં ટ્રસ્ટના વહીવટ અને કાર્યવાહકોની કાયદેસરતા અંગે વિવાદ વધુ જણાય છે. આવા પ્રકારના વિવાદોનો ઉકેલ સામાન્ય રીતે બોમ્બે પબ્લીક ટ્રસ્ટ્સ એક્ટ હેઠળ ચેરીટી કમિશ્નર અથવા નાગરિક અદાલતો સમક્ષ થાય છે. જ્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે છેતરપિંડી, બનાવટી દસ્તાવેજ, ખોટી સહી અથવા

ગુનાહિત ઈરાદો (Mens Rea) પુરવાર ન થાય ત્યાં સુધી આવા વહીવટી અથવા નાગરિક વિવાદને ફોજદારી ગુનામાં પરિવર્તિત કરી શકાય નહી.

(૫૩) આ સંદર્ભે સર્વોચ્ચ અદાલતે **Mohd. Ibrahim and Others v. State of Bihar and Another, (2009) 8 SCC 751** ના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે, કોઈ વ્યક્તિ પોતાના અધિકાર અંગે ખોટો દાવો કરે અથવા કોઈ દસ્તાવેજના આધારે માલિકીનો દાવો કરે તે દરેક કેસમાં Forgery અથવા Cheating નો ગુનો બની જતો નથી. નાગરિક વિવાદને ફોજદારી કેસનું સ્વરૂપ આપવાનું ટાળવું જોઈએ, જ્યાં સુધી ફોજદારી ગુનાના આવશ્યક તત્વો સ્પષ્ટ રીતે પુરવાર ન થાય.

(૫૪) તે જ રીતે **Sheila Sebastian v. R. Jawaharaj, (2018) 7 SCC 581** ના ચુકાદામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે, Forgery નો ગુનો ત્યારે જ બને જ્યારે આરોપીએ પોતે ખોટો દસ્તાવેજ બનાવ્યો હોવાનું પુરવાર થાય. માત્ર દસ્તાવેજનો ઉપયોગ કર્યો હોય અથવા તેમાંથી લાભ મળ્યો હોય તે પૂરતું નથી. હાલના કેસમાં ફરિયાદપક્ષ એવો કોઈ પુરાવો રજુ કરવામાં સંપૂર્ણ નિષ્ફળ ગયું છે કે આરોપીઓએ પોતે વિવાદિત ઠરાવ તૈયાર કર્યો હતો અથવા ખોટી સહી કરી હતી.

(૫૫) આ ઉપરાંત **Sharad Birdhichand Sarda v. State of Maharashtra, (1984) 4 SCC 116** ના ચુકાદામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે, પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાના કેસમાં દરેક સંજોગ સંપૂર્ણપણે સાબિત થવો જોઈએ અને તે માત્ર આરોપીની દોષિતતા સાથે જ સુસંગત હોવો જોઈએ. હાલના કેસમાં ફરિયાદપક્ષના પુરાવામાં અનેક ખૂટતી કડીઓ (Missing Links) છે.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

અસલ દસ્તાવેજ નથી, સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ નથી, નિષ્ણાંતનો અભિપ્રાય નથી, ચેરીટી કમિશ્નરની ફરિયાદ નથી અને તપાસમાં પણ મૂળભૂત પાસાઓની તપાસ કરવામાં આવી નથી. તેથી પરિસ્થિતિઓની સંપૂર્ણ સાંકળ રચાતી નથી.

(૫૬) સર્વોચ્ચ અદાલતે **Kali Ram v. State of Himachal Pradesh, (1973) 2 SCC 808** ના ચુકાદામાં એવું પણ જણાવ્યું છે કે, જો બે સંભવિત દ્દષ્ટિકોણ હોય તો આરોપીને અનુકૂળ દ્દષ્ટિકોણ સ્વીકારવો જોઈએ. હાલના કેસમાં ઓછામાં ઓછું એટલી સંભાવના ચોક્કસ ઊભી થાય છે કે વર્ષ–૨૦૦૫ માં પ્રમુખના અવસાન બાદ ટ્રસ્ટના બંધારણ મુજબ કાર્યવાહક સમિતિએ સંચાલન કર્યું હોય અને તે અનુસંધાને દસ્તાવેજો રજુ થયા હોય. તપાસ અધિકારીએ આ સંભાવનાની તપાસ જ કરી નથી. તેથી આ સંભાવનાને નકારી શકાય તેમ નથી.

(૫૭) આ અદાલતનું સ્પષ્ટ માનવું છે કે શંકા ગમે તેટલી પ્રબળ હોય, તે ક્યારેય કાયદેસર પુરાવાનું સ્થાન લઈ શકતી નથી. ફરિયાદપક્ષે રજુ કરેલા પુરાવા આરોપીઓની દોષિતતા તરફ માત્ર શંકા ઉત્પન્ન કરે છે, પરંતુ ફોજદારી કાયદા અનુસાર આવશ્યક એવા નિર્વિવાદ અને વિશ્વસનીય પુરાવા પુરા પાડતા નથી. આરોપીઓ સામેના દરેક આરોપમાં વાજબી શંકા (Reasonable Doubt) રહેલી છે અને આ શંકાનો લાભ આરોપીઓને આપવો એ ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે.

(૫૮) આથી આ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ ઉપર આવે છે કે, ફરિયાદપક્ષ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ– ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧ તથા ૧૨૦(બી) હેઠળના કોઈપણ ગુનાના આવશ્યક

તત્વોને વાજબી શંકાથી પર પુરવાર કરવામાં સફળ થયું નથી. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજુ કરાયેલા પુરાવા અધુરા, અનુમાનાત્મક તથા કાયદાકીય રીતે અપૂરતા છે. પરિણામે આરોપીઓને દોષિત ઠરાવવું ન્યાયસંગત અને કાયદેસર ગણાય તેમ નથી.

(૫૯) આમ, રેકર્ડ ઉપરની હકીકત, રજુ થયેલ પુરાવા, બંને પક્ષકારો તરફે દલીલો તથા ઉપર મુજબ કરેલ ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં ફરિયાદપક્ષ આરોપીઓ વિરૂદ્ધ પોતાનો કેસ નિ:શંકપણે પુરવાર કરવામાં નિષ્ફળ ગયેલ હોઈ મુદ્દા નંબર- ૧ નો નિર્ણય **નકારમાં** ઠરાવી, આ કેસના આખરી નિર્ણય માટે ન્યાયના હિતમાં મુદ્દા નંબર- ૨ પરત્વે નીચે મુજબનો આખરી હુકમ કરવામાં આવે છે.

<u>:: હુ ક મ ::</u>

(૧) આ કામના આરોપી **નં.૧-** ગુલાબભાઈ વજીરભાઈ ઠાકોર, વ્યવસાય- ખેતી, ઉં.વ. ૭૬, રહે. નાની ઢોલડુંગરી, દારી ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ. **નં.૨-** ઠાકોરભાઈ નેમાભાઈ ગરાસીયા, વ્યવસાય- ખેતી, ઉં.વ. ૫૫, રહે. વિરવલ, મંદિર ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ. **નં.3-** ચંપકભાઈ ઝીણાભાઈ પટેલ (મરણ), વ્યવસાય- ખેતી, ઉં.વ. ૫૮, રહે. વિરવલ, પટેલ ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ. **નં.૪-** કુલજીભાઈ ભીખાભાઈ પટેલ, વ્યવસાય- ખેતી, ઉં.વ. ૮૦, રહે. નાની ઢોલડુંગરી, દાદરી ફળીયા, તા. ધરમપુર, જિ. વલસાડ નાઓને ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ- ૨૪૮(૧) અન્વયે **ઈ.પી.કોડની કલમ- ૧૮૧, ૧૯૨, ૧૯૬, ૨૦૦, ૪૧૬, ૪૬૩, ૪૭૧, ૧૨૦(બી)** મુજબના શિક્ષાપાત્ર ગુનાના તહોમતમાંથી **શંકાનો લાભ આપી નિર્દોષ ઠરાવી છોડી મુકવાનો** હુકમ કરવામાં આવે છે.

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR

(૨) હાલના કામના આરોપીઓએ અગાઉ આપેલ જામીન ફોજદારી કાર્યરિતી સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ– ૪૩૭(એ) અન્વયે અપીલ સમય સુધી ચાલુ રાખવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

(૩) અપીલ સમય બાદ બિનકિંમતી મુદ્દામાલનો નાશ કરવો.

આ હુકમ આજ રોજ તારીખ–૦૧, માહે–ઓગષ્ટ, સને–૨૦૨૬ ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી મારી સહી કરી જાહેર કરવામાં આવ્યો.

તા.: ૦૧/૦૮/૨૦૨૬
સ્થળ : ધરમપુર

(પારુલ રાજપાલ ધનખડ)
પ્રિન્સીપાલ સીવીલ જજ અને
જયુડી. મેજી. ફર્સ્ટ ક્લાસ
ધરમપુર, વલસાડ.
જી.જે.૦૧૬૭૧

P.R.Dhankhar
JMFC - DHARAMPUR